

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนครพนม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมือง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา
6. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษา
7. มหาวิทยาลัยนครพนม
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

1. ความหมายของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ได้มีนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายของระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ รัชชานัทธ อุ่นตรงจิตร (2547 : 105) ได้กล่าวว่าประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีสิทธิ อำนาจ และโอกาสในการเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ สรุปได้ว่าประชาธิปไตยที่นักรัฐศาสตร์ส่วนมากเห็นว่าสำคัญไว้ ดังนี้

- 1.1 ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด
- 1.2 รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือ โดยความยินยอมของประชาชน
- 1.3 ในประเทศขนาดใหญ่สมัยใหม่ที่ต้องใช้ประชาธิปไตยทางอ้อมนั้นจะต้องมีการเลือกตั้งผู้แทน และพนักงานของรัฐอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยประชาชนสามารถใช้สิทธิ

เลือกตั้ง ได้อย่างอิสระ

1.4 สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองหรือวางนโยบายสาธารณะต้องตั้งขึ้นด้วยวิถีทางแห่งการแข่งขันเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากประชาชน

1.5 ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตลอดเวลาผ่านกลไกต่างๆ หรือใช้สิทธิที่จะแสดงบทบาทต่างๆ ได้โดยตรง

1.6 รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ประชาชนมีสิทธิควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลา และมีสิทธิเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดไว้

1.7 อำนาจในการปกครองประเทศต้องไม่อยู่ในกำมือของคนคนเดียวหรือกลุ่มเดียว ต้องมีการแบ่งอำนาจการปกครองประเทศอย่างน้อยในระดับหนึ่ง

1.8 รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัดมีการแบ่งและกระจายอำนาจ มีการตรวจสอบและถ่วงดุลหรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน

1.9 หน้าที่หลักของรัฐบาลคือ การส่งเสริมปัจเจกชน เสรีภาพ ความเสมอภาค ภารครภาพของพลเมือง

1.10 การตัดสินใจต้องเป็นไปตามเสียงฝ่ายข้างมาก โดยคำนึงถึงสิทธิของฝ่ายข้างน้อย

1.11 ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคในสายตาของกฎหมาย และความมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ ทุกคนมีศักดิ์ศรีและไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น

1.12 ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่างๆ อย่างกว้างขวางโดยรัฐบาลให้หลักประกัน และคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพเหล่านั้นอย่างน้อยในสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่สำคัญ

1.13 ประชาชนต้องมีอิสระในการพูด การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น การร่วมชุมนุม การตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้จริงและอย่างมีข้อมูลข่าวสาร

1.14 รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติธรรม ไม่ใช่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ เช่น บุคคลจะถูกจับกุมคุมขังหรือถูกลงโทษ ได้ก็เฉพาะเมื่อมีกฎหมายกำหนดว่ามีความผิดและจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วเปิดเผยและคณะตุลาการไม่ลำเอียง

สมิธ และซูเซอร์ (Smith and Zurcher. 1986 : 107-109) ได้ให้ความหมายว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชนในทางทฤษฎี หมายถึงอำนาจที่ตัดสินใจประเด็น

ปัญหาสำคัญของนโยบายสาธารณะต้องอยู่กับคนจำนวนมากหรือข้างมากของชุมชนนั้นและในการตัดสินใจเช่นนั้นแต่ละคนจะออกเสียงได้เสียงเดียวไม่มีใครจะมีเสียงได้มากกว่าหนึ่งเสียง ประชาชนใช้อำนาจโดยตรง หรือโดยอ้อมผ่านสถาบัน ตัวแทนซึ่งมีบทบาทของประชาชนจะมาจำกัดอยู่ที่บัตรเลือกตั้งที่จะบังคับความรับผิดชอบให้บังเกิดแก่ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจไป

เพลโน (Plano, 1985 : 109-110) ได้ให้ความหมายว่า ประชาธิปไตยคือระบบการปกครองแบบหนึ่งที่อำนาจการเมืองในที่สุดนั้นอยู่ที่ประชาชน ในรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ตามปกติอำนาจจะถูกกลุ่มหรือสถาบันต่างๆ นำไปใช้ระบบปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนซึ่งจะเกี่ยวข้องถึงการประนีประนอมหรือต่อรองในกระบวนการตัดสินใจอุดมการณ์ของประชาธิปไตย

โดยสรุป ประชาธิปไตย หมายถึงระบอบการเมืองการปกครองที่ประชาชนใช้อำนาจปกครองตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำรงชีวิตที่ดีของมนุษย์ เป็นการปกครองที่สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองและสามารถควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่ประชาชนต้องการ เป็นการปกครองที่ยึดหลักของเสรีภาพ ความเสมอภาค คำนึงถึงเสียงส่วนใหญ่เป็นสำคัญมีกฎหมาย กฎเกณฑ์ กติกาที่ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับมากที่สุด โดยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด

2. หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่มีหลักการ และความมุ่งหมายที่ผูกพันอยู่กับประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ระบอบประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และแบบที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข

หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย มีดังต่อไปนี้

2.1 อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรือเรียกว่าอำนาจของรัฐ เป็นอำนาจหน้าที่มาจากประชาชน และผู้ที่จะได้อำนาจปกครองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

2.2 ประชาชนมีสิทธิที่จะมอบอำนาจการปกครองให้แก่ประชาชนด้วยกันเอง โดยการออกเสียงเลือกตั้งบุคคลกลุ่มหนึ่งขึ้นมาเป็นผู้บริหารประเทศ

2.3 รัฐบาล จะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพมูลฐานของประชาชน เช่น สิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินและการแสดงความคิดเห็น การรวมกลุ่ม เป็นต้น โดยรัฐบาลจะต้องไม่

ละเมิดสิทธิเหล่านี้เว้นแต่เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติหรือเพื่อสร้างสรรค์ความเป็นธรรมแก่สังคมเท่านั้น

2.4 ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการที่จะได้รับบริการทุกชนิดที่รัฐจัดให้แก่ประชาชน

2.5 รัฐบาล ถือกฎหมาย และความเป็นธรรมเป็นบรรทัดฐานในการปกครองและในการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เพื่อความสงบสุขของประชาชน

3. ลักษณะการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ลักษณะการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการยึดหลักว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน ลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนี้

3.1 ประชาธิปไตยโดยตรง หมายถึงการให้ประชาชนผู้เป็นพลเมืองมีสิทธิโดยตรงในการปกครองหรือการวินิจฉัยตัดสินปัญหาของประเทศ กล่าวคือพลเมืองมีสิทธิเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาประชาชนซึ่งทำหน้าที่เป็นสถาบันสูงสุดในการแสดงเจตจำนงของรัฐ

3.2 ประชาธิปไตยโดยอ้อม หรือประชาธิปไตยโดยผู้แทนหรือประชาธิปไตยแบบตัวแทน หมายถึงการให้ประชาชนผู้เป็นพลเมืองมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทนตัวเองในรัฐสภาและเจตจำนงของรัฐสภาถือเป็นความต้องการของประชาชน

4. รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

การปกครองแบบประชาธิปไตย สามารถแบ่งรูปแบบการปกครองได้เป็น

3 ระบบ คือ

4.1 ระบบรัฐสภา (Parliamentary system) การปกครองระบบรัฐสภา เป็นการปกครองที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นผลมาจากการช่วงชิงอำนาจระหว่างกษัตริย์กับสภาที่ประเทศอังกฤษ รัฐสภาจึงเป็นสถาบันของประชาชน กล่าวคือรัฐสภาได้เข้ามามีบทบาทควบคุมการใช้อำนาจของกษัตริย์รวมทั้งการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี

4.2 ระบบประธานาธิบดี (Presidential system) รูปแบบรัฐบาลระบบประธานาธิบดี คือการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ฝ่ายบริหารกับนิติบัญญัติ หลักการสำคัญคือประธานาธิบดีได้รับเลือกมาจากประชาชนจะเป็นผู้สรรหาและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา รัฐมนตรีจะไม่สามารถเป็นสมาชิกรัฐสภาได้ ตรงข้ามกับระบบ

รัฐสภาที่สมาชิกรัฐสภาเป็นกลุ่มเดียวกับรัฐบาล ประมุขของรัฐและประมุขของฝ่ายบริหารเป็น
คนๆ เดียวกัน ฝ่ายบริหารเป็นอิสระต่อการควบคุมของรัฐสภา เนื่องจากรูปแบบปกครองนี้มี
ลักษณะของการแยกอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบ
โดยตรงต่อประธานาธิบดี ให้หลักการคานอำนาจ เนื่องจากทั้งประธานาธิบดีและรัฐสภาต่าง
ได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน บทบาทของวุฒิสภามีอำนาจในการให้ความเห็นชอบการแต่งตั้ง
เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และอำนาจตุลาการ

4.3 ระบบกึ่งรัฐสภา หรือกึ่งประธานาธิบดี (Semi-parliamentary system.
semi-presidential system) ได้แก่ การปกครองที่นำรูปแบบการปกครองของระบบรัฐสภาและ
ระบบประธานาธิบดีมาผสมผสานกัน โดยมอบอำนาจประธานาธิบดีมาก แต่ในขณะเดียวกันก็
ให้รัฐสภาควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมือง

1. ความหมายของการกล่อมเกลาทางการเมือง

การกล่อมเกลาทางการเมือง ได้มีการใช้คำนี้ต่างๆ กัน เช่น การเรียนรู้ทาง
การเมือง การขัดเกลาทางการเมือง การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง การเรียนรู้ทางการเมือง
สังคมนิยมทางการเมือง สังคมประกิตทางการเมือง ซึ่งคำต่างๆ ดังกล่าวนี้ตรงกับภาษาอังกฤษ
ว่า Political Socialization ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2526 : 19-20) อธิบายว่ากระบวนการกล่อมเกลาเรียนรู้
ทางการเมืองเป็นกระบวนการที่บุคคล ได้มาซึ่งความ โน้มเอียงทางการเมืองต่างๆ อันได้แก่
ความรู้หรือความเชื่อทัศนคติและความรู้สึก ค่านิยมที่เกี่ยวกับระบบการเมือง กระบวนการ
กล่อมเกลาการเรียนรู้ทางการเมืองนี้อาจเป็นการรักษาและส่งผ่านหรือแปลงรูปหรือส่งผ่าน
ความ โน้มเอียงทางการเมืองเหล่านั้นก็ได้

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2531 : 40) ให้ความหมายว่า กระบวนการกล่อมเกลาทาง
การเมือง คือแผนแบบที่คนเรียนรู้หรือสร้างเสริมความ โน้มเอียงทางการเมืองของตนขึ้นเป็น
ตัวตน

จุมพล หนิมพานิช (2531 : 45) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ทางการเมืองหมายถึง
กระบวนการที่บุคคล ได้มาซึ่งทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก ความสำนึก และค่านิยมที่เกี่ยวกับ
การเมือง ระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

อีสตัน และเดนนีส (Easton and Dennis, 1969 : 7-8) กล่าวว่า การกล่อมเกลாதองการเมือง หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมืองซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะคติ บรรทัดฐาน และค่านิยมต่างๆ ทางการเมืองของคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่ง ไปอีกสังคมหนึ่ง ถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แล้วจะทำให้สมาชิกใหม่แสวงหาวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีผลต่อเสถียรภาพหรือการคงอยู่ของระบบการเมืองนั้นๆ ดังนั้นการกล่อมเกลาทองการเมืองจึงเป็นการช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบปรับตัวดำรงอยู่ต่อไป

จากความหมายของการกล่อมเกลาทองการเมืองดังกล่าวมานี้ พงจะสรุปได้ว่าการกล่อมเกลาทองการเมือง หมายถึง กระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆ ทางด้านการเมือง การให้ข่าวสารทางด้านการเมือง และปลูกฝังค่านิยมทางด้านการเมืองแก่บุคคลในสังคม โดยมีสื่อกลางที่ทำหน้าที่นี้ที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มศาสนา

2. แนวทฤษฎีการกล่อมเกลาทองการเมือง

แนวคิด จิตวิทยาวัฒนธรรม (Psychocultural approach) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทองการเมืองซึ่งเป็นที่มื่อทธิผลอย่างสำคัญต่อกระบวนการกล่อมเกลาทองเมือง สรุปได้ 4 ประการ คือ (Almond and Verba, 1965 : 267-274)

2.1 ประสบการณ์ในวัยเด็ก โดยเชื่อว่าประสบการณ์ก่อนวัยผู้ใหญ่ (Pre-Adult) เป็นแหล่งที่มาของทัศนคติทางการเมืองแบบแผนอำนาจ และในสถานการณ์ทางสังคมเมื่อครั้งวัยก่อนผู้ใหญ่มีบทบาทที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อเกี่ยวกับรูปแบบของความโน้มเอียงทางการเมือง สถาบันที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในวัยเด็กคือสถาบันครอบครัวและโรงเรียน

2.2 อาชีพการงานและองค์กรต่างๆ ที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม แบบแผนจากสถาบันเหล่านี้ยังมีความใกล้ชิดกับแบบแผนอำนาจของระบบการเมือง แบบแผนอำนาจนั้นจะมีผลอย่างสำคัญต่อแบบแผนพฤติกรรมการเมืองมากยิ่งขึ้น และมากกว่าแบบแผนอำนาจในครอบครัว

2.3 มาตรฐานของระบบการเมือง มาตรฐานของระบบการเมืองแต่ละสังคมก็จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการกล่อมเกลาทองการเมืองของบุคคลในสังคมนั้นด้วย

2.4 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลงภายในครอบครัว โรงเรียน หรืออาชีพการงานมีผลต่อการคาดหวังในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. สถาบันในกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง

จุมพล หนิมพานิช (2531 : 52) ได้แบ่งสถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองสรุปได้ ดังนี้

3.1 สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหรือแหล่งของการเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญ เป็นแหล่งวัฒนธรรมทางการเมืองอันสำคัญได้แก่ ทศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมที่เกี่ยวกับการเมืองได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การที่ครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันหรือองค์กรที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กก็เพราะเด็กเมื่อแรกเกิดมาส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัว สำหรับวิธีการของครอบครัวในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับเด็กมีอยู่หลายวิธี แต่ส่วนใหญ่มักจะเกิดอย่างไม่มีการวางแผนที่เป็นระบบ และส่วนใหญ่เป็นไปโดยไม่ตั้งใจ ครอบครัวเป็น โครงสร้างที่ทำหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคม เป็น โครงสร้างแรกที่บุคคลจะได้พบ อิทธิพลที่สำคัญของครอบครัวคือการสร้างทัศนคติต่ออำนาจ กล่าวคือภายในครอบครัวจะมีลักษณะการตัดสินใจร่วม (Collective decision) ซึ่งมีลักษณะอำนาจเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ (Authoritative) ในทัศนะของเด็ก เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามหรือไม่เชื่อฟังจะนำไปสู่การลงโทษหรือไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัวจะส่งผลต่อความรู้สึกรู้สึกมีความสามารถทางการเมือง (Political competence) สร้างทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง และนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต ถ้าเด็กถูกอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับเชื่อฟังก็อาจทำให้เด็กนั้นมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบนั้นในอนาคต นักวิชาการบางคนเห็นว่าในครอบครัวที่มีการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมือง จะมีความผูกพันกับหน้าที่ทางการเมือง

3.2 สถาบันการศึกษา

3.2.1 โรงเรียน กล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียน ทั้งนี้เพราะในสังคมสมัยใหม่การเรียนรู้ทางการเมืองมักจะเกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยผ่าน

1) หลักสูตรที่ต่างยอมรับกันว่าเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญเครื่องมือหนึ่งในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับนักเรียน โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาและ

หลักสูตรหน้าที่พลเมือง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนักเรียนให้มีคุณสมบัติเป็นพลเมืองของชาติ

2) กิจกรรมเกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียน (Class-room ritual life) การเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กนอกจากจะเรียนรู้ใน โรงเรียน โดยผ่านหลักสูตรแล้ว เด็กอาจจะเรียนรู้ทางการเมืองจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียนได้อีก เช่น การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ เป็นต้น ซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้มีส่วนปลูกฝังความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

3) ครู กล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก ประการที่หนึ่ง สำหรับเด็กแล้วครูคือสัญลักษณ์ของอำนาจ หน้าที่ที่เด็กส่วนใหญ่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิพลทางการเมืองในรูปของตัวบุคคลที่ใช้อำนาจครั้งแรก แม้อาจจะยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ทางการเมือง อำนาจทางการเมืองที่เป็นนามธรรม และมีลักษณะร่วม เช่น โครงสร้างของรัฐบาลอย่างสมบูรณ์เท่าใดนัก ประการที่สองครูในฐานะผู้สอน ถ้าครูมีวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดที่ดี นอกจากจะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองที่ถูกต้องแล้วยังอาจทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นอีกด้วย แต่ถ้าหากวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดของครูไม่ดี ไม่มีความเหมาะสมแน่นอน นอกจากจะทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้น เกิดความเฉื่อยชาทางการเมืองแล้ว ยังอาจทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจการเมืองที่ไม่ถูกต้องอีกด้วย ประการที่สามความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ถ้าครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเป็นอย่างดี มีความสามารถในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพยายามปรับปรุงตนเองให้ทันเหตุการณ์ตลอดจนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เป็นที่ยอมรับว่าครูผู้สอนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวมีอิทธิพลต่อเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก

3.2.2 สถาบันระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนให้การเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญของนิสิตนักศึกษา โดยทั่วไปมักจะเป็นแหล่งที่เปลี่ยนแปลงลักษณะที่นิยมทางการเมือง การไม่แสดงออกทางการเมือง ความไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง ให้ความสนใจอยากแสดงออกทางการเมือง

3.3 กลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพถือกันว่ามีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและทางการเมืองให้แก่บุคคลในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางสังคมเมื่อบุคคลได้รับการเตรียมความพร้อมที่จะประกอบอาชีพของตนเองจะพบว่า ในแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีวิธีการ โดยเฉพาะของตน ซึ่งอาจจะไม่ซ้ำกับกลุ่มอาชีพอื่นในกรณีของการเรียนรู้ทางการเมือง เช่น กลุ่มชาวนา

กลุ่มเกษตรกร นอกจากจะช่วยให้สมาชิกใหม่ของกลุ่ม ได้เรียนรู้ทางสังคมคือระเบียบวิธีการของกลุ่ม การอยู่ร่วมกันควรให้ความช่วยเหลือกันและกัน ในบางกรณียังได้ช่วยสมาชิกของกลุ่ม ได้เรียนรู้หรือมีทักษะทางการเมืองอีกด้วย เพราะในหลายกรณีการที่กลุ่มดังกล่าวจะได้อำนาจ ซึ่งความต้องการหรือผลประโยชน์จะต้องมีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วง ในกรณีดังกล่าว สมาชิกของกลุ่มบุคคลจะมีการเรียนรู้วิธีการเคลื่อนไหวชุมนุมวิธีการใช้อำนาจต่อรองกับ นายจ้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้กระทั่งกับรัฐบาล ในแง่นี้จะเห็น ได้ว่ากลุ่ม (อาชีพ)มีส่วนช่วยให้สมาชิกของกลุ่ม ได้เรียนรู้ทางการเมือง

3.4 สื่อมวลชน

สื่อมวลชนหมายถึง สื่อหรือช่องทางของการสื่อสารมวลชนซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ นิตยสาร โดยทั่วไปมีหน้าที่สำคัญดังนี้ หน้าที่เสนอข่าวสาร เสนอความคิดเห็น บริการศึกษา และทำหน้าที่ทางด้านบันเทิง ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ โดยเฉพาะหน้าที่เสนอข่าวและเสนอความคิดเห็นมีผลต่อทัศนคติความ โน้มเอียงทางการเมืองของบุคคล เพราะข่าวที่เสนอทุกวันส่วนหนึ่ง เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุการณ์ทางการเมืองที่สื่อมวลชน ได้ถ่ายทอดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน

3.5 สถาบันการเมือง

สถาบันทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง มีกลุ่มผลประโยชน์ นอกจากทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนประชาชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง องค์กรของรัฐบาล สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประเทศแล้ว ยังมีส่วนในการทำหน้าที่ในการเรียนรู้ทางการเมือง มักจะกระทำโดยผ่านการให้ข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ การประชุมปรึกษาหารือ การติดต่อเป็นส่วนตัว รวมทั้งการดำเนินงานของพรรคในท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากกระทำอย่าง กระตือรือร้น จะมีส่วนให้ประชาชนเกิดความสนใจการเมืองได้

สรุปได้ว่า สถาบันสำคัญที่มีผลต่อการกล่อมเกลாதองการเมืองของนิสิต นักศึกษา คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา และกลุ่มเพื่อน เนื่องจากสถาบันที่กล่าวมานี้ล้วนมีความใกล้ชิดกับตัวนิสิต นักศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจากความใกล้ชิดดังกล่าวจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต นักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

1. ความหมายของการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

เมื่อกล่าวถึงการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำความเข้าใจกับ ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory) เนื่องจากการที่บุคคลจะได้รับข่าวสารหรือ ต้องการส่งข่าวสาร ไปยังผู้อื่น ต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการการสื่อสาร มนุษย์ใช้การ สื่อสารเพื่อแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน การสื่อสารมีลักษณะเป็นกระบวนการ ซึ่งกระบวนการสื่อสารมีองค์ประกอบที่ สำคัญดังนี้

1.1 แหล่งสาร หรือผู้ส่งสาร (Source or sender) เป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสาร กล่าวคือ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เลือกสรรข่าวสารเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น แล้วส่งต่อไปยังผู้รับสาร บทบาทของผู้ส่งสารมีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ เลือกสรรความหมาย ที่จะใช้สำหรับการสื่อสาร สร้างรหัสจากความหมายให้อยู่ในรูปของสาร และส่งรหัสของสาร นั้นออกไป

การพิจารณาถึงแหล่งสาร ในสภาพของความเป็นจริงนั้นแยกแยะได้ยากมาก เช่น สถานีโทรทัศน์ถ่ายทอดคำแถลงการณ์ของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในกรณีนี้ถือว่ารัฐบาลเป็นแหล่งสารเพราะข่าวสารต่างๆ ที่ปรากฏออกมานั้น ได้ผ่านการ กัดกรองจากรัฐบาล และถูกถ่ายทอดผ่านทางโฆษกรัฐบาล ส่วนโทรทัศน์ถือว่าเป็นช่องทาง การสื่อสาร แต่ในกรณีที่โทรทัศน์ถ่ายทอดสดการเดินขบวนประท้วงของนักศึกษา ในกรณีนี้จะ ถือว่าสถานีโทรทัศน์เป็นแหล่งสารพร้อมๆ กับทำหน้าที่เป็นช่องทางของสื่อ เนื่องจาก สถานีโทรทัศน์ทำหน้าที่เลือกสรรภาพเหตุการณ์ทางการเมือง และกระจายภาพเหตุการณ์ ดังกล่าว ไปสู่ประชาชน

1.2 สาร (Message) หมายถึงสิ่งที่ทำหน้าที่กระตุ้นความหมายให้กับผู้รับ เป็นสาระเรื่องราวที่ส่งออกไปจากผู้ส่งสารถึงผู้รับสาร อาจเป็นความคิดหรือเรื่องราวใดๆ ก็ได้ ที่ส่งผ่านไปตามสื่อในรูปแบบของข้อความ คำพูด รูปภาพ หรือกิริยาท่าทาง

ในการวิจัยเรื่องนี้สิ่งที่ป็นสารก็คือ “ข่าวสาร” ซึ่งข่าวสารเป็นสารอย่างหนึ่ง ที่ถูกส่งมาตามสื่อต่างๆ โดยแหล่งสาร ซึ่งอยู่ในรูปของสัญลักษณ์หรือสัญญาณแต่โดยทั่วไป แล้วเมื่อเราพูดถึงคำว่า “ข่าวสาร” แล้วมักจะหมายถึง “เนื้อหาของสื่อหรือเนื้อหาของสาร” ซึ่ง “ข่าวสาร” หมายถึง เนื้อหาอะไรก็ได้ที่จะช่วยลด “ความไม่แน่ใจ” หรือ ทางเลือกที่อาจจะ

เป็นไปได้ในสถานการณ์ต่างๆ กล่าวคือ การที่คนเราจะตัดสินใจรับรู้ หรือยอมรับสิ่งของ เหตุการณ์หรือแนวความคิดอะไรสักอย่างหนึ่ง ขึ้นอยู่กับลักษณะของข่าวสารที่เราได้รับ คือถ้าหากบุคคลได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากเท่าไร บุคคลนั้นก็จะสามารถตัดสินใจรับรู้หรือยอมรับได้ง่าย ความไม่แน่ใจก็จะลดน้อยลง กรณีตรงกันข้ามถ้าหากบุคคลขาดการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ แล้วความไม่แน่ใจจะมีมากขึ้น จึงทำให้บุคคลนั้นยากที่จะตัดสินใจหรือยอมรับได้ เป็นการช่วยให้บุคคลสามารถสร้างภาพให้ชัดเจนขึ้น และยังช่วยกำหนดพฤติกรรมบุคคลควรจะทำภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ด้วย

ทั้งนี้เนื่องจากการที่ประชาชนได้รู้ข่าวสารในทางการเมือง จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้น เป็นผลให้เกิดความเข้าใจในทางการเมืองตามมา (พฤทธิสถาน ชุมพล. 2535 : 194-197) และอยากเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังกล่าวจะทำให้รัฐบาลได้รับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ทำให้รัฐบาลสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้องตรงจุดมากขึ้น

1.3 ช่องทางสำหรับส่งสารหรือสื่อ (Channel) เป็นสิ่งที่จะนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร บางครั้งอาจเรียกว่า “ผู้นำส่งสาร” ก็ได้ในการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ โดยทั่วไปมักแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภท คือ (Almond and Powell. 1966 : 167)

1.3.1 สื่อบุคคล ได้แก่ สื่อแบบนี้ส่วนใหญ่จะติดต่อสื่อสารกันโดยการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารแบบตายตัว และผู้นำส่งสารกับผู้รับสารมักจะมีความรู้จักชอบพอกันเคยกันเป็นการส่วนตัว การสื่อสารลักษณะนี้จึงเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้รับสารสามารถที่จะตอบรับหรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อข่าวสารนั้น ผู้ส่งข่าวสารสามารถมองเห็นได้ และผู้รับสารสามารถถามสิ่งที่ยังไม่เข้าใจจากผู้ส่งได้ การสื่อสารแบบนี้ระบบมิได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของปัจเจกบุคคล หากแต่จะมีอิทธิพลได้โดยอ้อม คือผ่านตัวกลางอีกทีหนึ่ง ตัวกลางนี้คือ “ผู้นำความคิดเห็น” บรรดาผู้นำความคิดเห็นเหล่านี้จะเป็นผู้มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวทางการเมืองสูง รับฟังข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับมา ส่งผ่านไปยังบุคคลอื่นๆ ในสังคมอาจจะโดยการตีความหรือสอดแทรกความคิดเห็นของตนเองลงไป ด้วย ซึ่งอาจจะทำให้ข้อมูลที่ส่งต่อไปยังผู้อื่นบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้

1.3.2 สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อชนิดนี้นับว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญมาก แต่มีจุดอ่อนคือ ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจเนื้อหาของสารแล้ว จะไม่สามารถซักถามได้ เนื่องจากเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว แต่ในการสื่อสารลักษณะนี้มีข้อดีคือ สามารถส่ง

ข่าวสารข้อมูลให้แก่ผู้รับได้เป็นจำนวนมากๆ และลดการบิดเบือนข่าวสารข้อมูลโดยการพูดปากต่อปากได้ดี นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง จนเป็นเหตุให้ผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่ถือ โอกาสใช้สื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือในการที่จะกระตุ้นเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่ตนต้องการ หรือไม่ก็อาจครอบงำสื่อมวลชน เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้เป็นที่ตนต้องการ

1.4 ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง ผู้ที่รับข่าวสารจากแหล่งสาร เป็นจุดหมายปลายทางที่ส่งสาร ไปถึงผู้รับสารอาจเป็นบุคคลเดี่ยวหรือกลุ่มบุคคลก็ได้ บทบาทของผู้รับสารมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ รับสาร ถอดรหัสสารเพื่อให้ได้ความหมาย และได้ตอบสนองความหมาย บทบาททั้ง 3 ข้อนี้อาจทำให้บุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

2. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

จำเนียร ช่วง โชติ และคณะ (2515 : 45-48) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ดังนี้

2.1 คุณสมบัติของผู้รับรู้ มีผลทำให้การรับรู้ของคนเราแตกต่างกัน ไปที่สำคัญ ได้แก่ ความต้องการ หรือแรงขับ (Need or drive) ทัศนคติ (Attitude) บุคลิกภาพ (Personality) และการปรับตัวส่วนบุคคล (Personal adjustment)

2.2 ความใส่ใจและการรับรู้ (Attention and perception) ปกติเราจะไม่รับรู้หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งหมด จุลรวมของการรับรู้ต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง คือ ความใส่ใจหรือความตั้งใจ ซึ่งเราจะเลือกเฟ้นเฉพาะที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของเรา

2.3 การเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ (Preparatory set) เมื่อบุคคลอยู่ในสภาพการเตรียมพร้อมจะช่วยให้บุคคลสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และเตรียมพร้อมในการเตรียมตัวเองอย่างเต็มที่ ต่อการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในสถานการณ์นั้นๆ

2.4 ความต้องการและแรงจูงใจ (Need and motivation factor) คนเรามักจะเลือกให้ความสนใจต่อสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ หรือความต้องการของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่รับไม่ได้รับการตอบสนอง

2.5 ความต้องการและคุณค่า (Need and value) ซึ่งที่คนเรารับรู้นั้นอาจถูกกำหนดขึ้นมาจากความต้องการและคุณค่าส่วนตัว เพื่อตีความหมายของสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ จะรับรู้

2.6 บุคลิกภาพของบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ลักษณะของบุคลิกภาพที่ไม่เหมือนกัน ย่อมรับรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางสังคม และการรับรู้สิ่งเร้าที่ปรากฏไม่ชัดเจนแตกต่างกันเสมอ

2.7 ประสบการณ์เดิม (Early experience) ประสบการณ์เดิมหรือพื้นฐานความรู้เดิมในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ย่อมมีผลต่อการตีความของสิ่งที่เรารับรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการทางการเมืองที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในสถานะสมดุลได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537 : 18) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับจิตและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นสิ่งเร้าให้เกิดให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

สุจิต บุญบงการ (2537 : 36-38) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระชับว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงกิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล โดยแยกลักษณะที่น่าสนใจไว้ 4 ประการ

1.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหมายในเรื่องกิจกรรมไม่ใช่ทัศนคติ ไม่ใช่เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึก หรือความเชื่อทางการเมือง แต่ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ไม่ใช่เป็นกิจกรรม

1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองใช้กับบุคคลธรรมดา ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้น เราถือว่าเป็นบทบาททางการเมือง

1.3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ เช่น ถ้านักศึกษาชุมนุมประท้วงในมหาวิทยาลัยเพื่อไล่อธิการบดีออกจากตำแหน่ง จะไม่ใช่เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง จนกว่านักศึกษาจะใช้

การประท้วงนี้คัดค้านรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองให้ช่วยบังคับให้อธิการบดีลาออก ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรเป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของ รัฐบาล สนับสนุนรัฐบาล เปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ปกป้องหรือเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำและ สถาบันทางการเมืองต่างๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือรุนแรง ความประสงค์ที่จะผลักดันรัฐบาลนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งสร้างหรือริเริ่มขึ้น จากตัวผู้มีส่วนร่วมเอง แต่อาจจะมาจากผู้อื่นรวมทั้งผู้นำทางการเมืองได้ด้วย

1.4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ ของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์คัดค้านรัฐบาลการมีส่วนร่วม ทางการเมืองจะมีผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งมักมี อำนาจทางการเมืองไม่มากนัก และไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลา และทุกๆ เรื่อง

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2538 ก : 32-33) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทาง การเมืองที่เป็นรูปธรรมว่า หมายถึง การแสดงออกซึ่งการกระทำทางการเมือง ซึ่งมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดตัวผู้ปกครอง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วม ทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของประชาชนในระบบประชาธิปไตย คือ การแสดงออกซึ่งการเป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การที่ประชาชนแสดงออก ในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ที่แท้จริงของประชาชนในระบบประชาธิปไตยจะแสดงออกซึ่งการกำหนดตัวผู้ปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองทั้งฝ่าย นิติบัญญัติและฝ่ายบริหารจึงเป็นการกระทำทางการเมืองเพื่อยืนยันสิทธิในการเป็นเจ้าของ อำนาจอธิปไตยของประชาชน การที่ผู้นำทางการเมืองจะมีโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง หรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับกรยอมรับหรือการให้ฉันทานุมัติจากประชาชน

ดังนั้น กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สะท้อนทั้งการเป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตยของปวงชน และสะท้อนเจตจำนงทั่วไปของประชาชน ด้วยเหตุนี้ การเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของการมีส่วนร่วมใน การเลือกตั้งเพื่อกำหนดผู้นำทางการเมืองของตน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมใดถ้า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าความสำคัญของการเลือกตั้งผู้นำ ทางการเมืองจะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสได้ผู้นำทางการเมืองที่ดี กล่าวคือ จะทำให้ได้ผู้นำ ที่มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมทางการเมือง ผู้นำประเภทนี้จะส่งเสริมให้ประชาชนมี ชีวิตที่ดี ปัญหาของประชาชนได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีชีวิต

ที่มีความสุข ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมใดประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองจะเท่ากับการเปิดโอกาสให้บุคคลที่ด้อยประสิทธิภาพและน้อยฉลาดเข้ามาใช้อำนาจทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะปัญหาของประชาชนจะมิได้รับการเอาใจใส่แก้ไขให้บรรลุผล ชำร่วยจะยิ่งก่อให้เกิดปัญหาทับทวีคูณยิ่งขึ้น เมื่อบุคคลเหล่านี้ใช้อำนาจน้อยฉลาดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน การส่งเสริมให้ประชาชนแสดงออกซึ่งการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองอย่างกว้างขวางและทั่วถึงจึงเป็นกลไกที่สำคัญ ในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยจำต้องส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความรู้และความเข้าใจในความสำคัญของการเลือกตั้งอย่างแท้จริงมิใช่ส่งเสริมด้วยการกระทำที่มงายและไร้เหตุผลหรือด้วยอามิสสินจ้าง

นอกจากประชาชนจะมีสิทธิในการเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองแล้ว ประชาชนยังมีสิทธิในการถอดถอนผู้นำทางการเมืองที่ประพฤติมิชอบอีกด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้นำทางการเมืองมิได้กระทำเพื่อสนองตอบเจตจำนงทั่วไปของประชาชน หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ขัดต่อคุณภาพทางการเมือง หรือการเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงออกเพื่อขับไล่ผู้นำที่ไม่พึงประสงค์เหล่านั้นได้ อาจกระทำด้วยการแสดงประชามติไม่ยอมรับผู้นำทางการเมืองทั้งโดยนิตินัย ถ้ากฎหมายบัญญัติไว้หรือพฤตินัยก็ได้ ซึ่งจะมีผลให้ผู้นำที่ไม่พึงประสงค์นั้นออกจากตำแหน่งในที่สุด ดังนั้น การใช้อำนาจของประชาชนในการกำหนดผู้ปกครองจึงเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง และเป็นกลไกที่สำคัญที่จะชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพียงใด ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกจากจะสะท้อนระดับของการพัฒนาการเมืองแล้ว ยังสะท้อนถึงแนวโน้มในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย

การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งในระบอบของประชาธิปไตยคือ การมีส่วนร่วมในการผลักดันการตัดสินใจที่สำคัญของรัฐบาล ในสังคมประชาธิปไตยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นสังคมพหุ (Pluralist society) กล่าวคือเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มหลากหลายทางสังคม อาทิ ชนรรม สมาคม กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ กลุ่มเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่ม การเคลื่อนไหวต่างๆ ของกลุ่มอาจเป็นไปเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของตน หรืออาจเป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและจะมีผลเกี่ยวกับการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อตอบสนองเป้าหมายของกลุ่มในสังคมที่มีระดับการพัฒนาสูงกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ จะเข้มข้น การต่อสู้หรือ

การต่อรองระหว่างกลุ่มจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการพยายามในการผลักดัน การตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อให้ตอบสนองต่อเป้าหมายของกลุ่มตน ในหลายกรณีต่างๆ อาจเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการสนับสนุนจากประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นว่า การเรียกร้องของกลุ่มตนสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อเพิ่มอิทธิพลต่อการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น การเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ อาจกระทำโดยตรงต่อรัฐบาล หรืออาจกระทำผ่านพรรคการเมืองที่กลุ่มตนสนับสนุนก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเรียกร้องมีน้ำหนักมากขึ้น โดยมีเงื่อนไขการให้ความสนับสนุนแก่พรรคการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเป็นเครื่องต่อรอง

ในกรณีกลุ่มต่างๆ กระทำการผลักดันโดยตรงต่อรัฐบาลอาจพิจารณาได้จากข้อเรียกร้องของสมาคมผลประโยชน์ต่างๆ อาทิ ธนาคารผลักดันรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายการเงิน การธนาคาร หรือสภาอุตสาหกรรมผลักดันรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงสร้างภาษีการส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น ปรัชญาการณเหล่านี้จะปรากฏในประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนสังคมที่มีระดับการพัฒนาต่ำการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์มักอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ในกรณีเช่นนี้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่มีพลังและไม่มีศักยภาพในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ทำให้การตัดสินใจของรัฐบาลถูกรอบงำด้วยอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งได้ง่าย ทำให้กลุ่มเหล่านี้นอกจากจะมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังมีอิทธิพลทางการเมืองสูงอีกด้วย ปรัชญาการณเช่นนี้จะปรากฏอยู่ในสังคมด้อยพัฒนา และสังคมกำลังพัฒนาโดยทั่วไป

การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล โดยกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ จะมีผลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจึงกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำทางการเมืองที่แสดงถึงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับองค์การของประชาชนที่มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลในระดับสูง การแข่งขันของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ยังมีมากและมีอย่างกว้างขวาง จะยิ่งทำให้การแข่งขันนำไปสู่ความยุติธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะประชาชนมีกลุ่มเป็นตัวแทนในการต่อรองอย่างเสมอภาค ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมใดมีกลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์จากการตัดสินใจของรัฐบาลจะตกเป็นของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์จำนวนน้อยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมให้ประชาชนจัดตั้งกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์อย่างกว้างขวางและทั่วถึง จึงเป็นกลไกสำคัญอีกประการหนึ่งในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างเสมอภาค ซึ่งจะส่งเสริมให้การตัดสินใจของรัฐบาลสนองตอบความต้องการของ

ประชาชนอย่างยุติธรรม ดังนั้นบทบาทของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่อการตัดสินใจของรัฐบาล จึงมีความสำคัญต่อการยกระดับสมรรถนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากระดับบุคคลไปสู่ระดับองค์การ ซึ่งต้องอาศัยกลยุทธการรวมกลุ่มเป็นกลไกสำคัญ

การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ในสังคมประชาธิปไตยถือว่าประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาล ได้ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้าน การแสดงออกของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาล ทั้งในเรื่องนโยบายและการบริหารงานถือเป็นการแสดงออก ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น โดยการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ หรือด้วยการพูด การอภิปราย และการสัมภาษณ์ เพื่อวิจารณ์การกระทำของรัฐบาล ได้อย่างเสรี แต่จะต้องกระทำด้วยความสร้างสรรค์และมีเหตุมีผล

ในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความกล้าหาญในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา และด้วยเหตุด้วยผลการวิพากษ์วิจารณ์โดยประชาชนจะเป็นเสมือนกลไกที่คอยควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เป็นกลไกที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารของระบบราชการให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเสมอภาค ในปัจจุบันการวิพากษ์วิจารณ์โดยใช้สื่อต่างๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ นับว่ามีบทบาทสำคัญในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนสนใจกิจกรรมของรัฐบาลมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลจะก่อให้เกิดประเด็นของการพูดคุยจะพัฒนาไปสู่ความรู้ความเข้าใจและผลต่อการตัดสินใจของคนว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของรัฐบาล ถ้าไม่เห็นด้วยอาจพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่มีระดับสูง เช่น การเข้าร่วมรณรงค์ทางการเมือง เป็นต้น

การชุมนุมเคลื่อนไหวกองการเมือง ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะชุมนุมและเคลื่อนไหวกองการเมือง ได้ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของรัฐบาล การชุมนุมเคลื่อนไหวกองการเมืองถือว่าการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อแสดงให้รัฐบาลรู้ว่าประชาชนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายและการกระทำของรัฐบาล และเพื่อแสดงการเรียกร้องให้รัฐบาลสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว โดยปกติการชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง

จะเกิดขึ้นเพื่อการต่อรองกับรัฐบาลด้วยการเจรจาไม่ประสบผลสำเร็จ กลุ่มผู้เรียกร้องจึงจัดให้มีการชุมนุมเคลื่อนไหวก่อนเพื่อเพิ่มพลังการต่อรองให้สูงขึ้น ถ้าการชุมนุมเคลื่อนไหวได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชนเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชุมนุมจะมีผลให้ประชาชนให้ความสนใจ และอาจเข้ามีส่วนร่วมในการชุมนุมมากขึ้น และในที่สุดจะเป็นการบีบบังคับให้รัฐบาลจะต้องทำตามข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุม

การชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนรัฐบาลส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยสงบและระเบียบเรียบร้อยมีลักษณะเป็นการชุมนุมเพื่อให้กำลังใจ อาจจะมีป้ายคำขวัญที่กล่าวข่งขิ่นชมประกอบการชุมนุมด้วย การชุมนุมลักษณะนี้จะไม่มีการยึดถือ ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นและสิ้นสุดตามกำหนดการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่การชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านรัฐบาลจะมีลักษณะตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ การชุมนุมประเภทนี้โดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากความไม่พอใจต่อนโยบายหรือการกระทำของรัฐบาลอาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับประโยชน์ของกลุ่มหรือประโยชน์ของสังคมก็ได้ การชุมนุมจะเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น หากข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลการชุมนุมอาจตั้งมั่นอยู่กับที่หรือการเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มความกดดันต่อรัฐบาลก็ได้ ถ้าประเด็นที่เคลื่อนไหวเป็นเรื่องประโยชน์ของสังคมและประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยประชาชนอาจเข้าร่วมมากขึ้น จนในที่สุดหากรัฐบาลไม่ยอมตกลงตามข้อเสนออาจเกิดการประจันหน้าและนำไปสู่การปะทะกันกลายเป็นการเจรจาได้ในที่สุด

การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองแม้จะมีสิทธิเสรีในระบอบประชาธิปไตย แต่จะต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองจะต้องไม่ละเมิดกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตย จะต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น การที่จะชุมนุมจะต้องระบุนว่าการชุมนุมเคลื่อนไหวสามารถกระทำภายใต้กรอบของกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตยก็เพื่อยืนยันว่าภายใต้ระบอบประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพที่ชุมนุมทางการเมือง แต่ในระบอบเผด็จการประชาชนจะไม่มีสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมเคลื่อนไหว ดังนั้น จึงถือว่าถ้ากฎหมายไม่เป็นประชาธิปไตยประชาชนย่อมมีสิทธิละเมิดได้เพราะการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้ระบอบเผด็จการย่อมมีความหมายในการ โคนล้มและยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นประชาธิปไตยด้วย

ถวิลวดี บุรีกุล (2549 : 104) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำของบุคคลเพื่อพยายามมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาล และระบบการเมืองและยังรวมถึงบทบาทของประชาชนในการกระทำใดๆ เพื่อมีอิทธิพลต่อผลการเมือง โดยพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเพิ่มจากความสนใจทางการเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้นเป็นลำดับ

ฮันติงตัน และ โดมิงเกซ (Huntington and Dominguez. 1995 : 4) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำเป็นไปได้อาจต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลังทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจรวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์หรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันต่อรัฐบาล ได้แก่ การประท้วง การใช้ความรุนแรง โดยที่เน้นการกระทำของประชาชนเอง (Autonomous participation) หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการปลุกกระดมประชาชน (Mobilization participation)

ฮันติงตัน และ เนลสัน (Huntington and Nelson. 1976 : 5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าจะต้องเป็นเรื่องของกิจกรรม ไม่ใช่ทัศนคติ และใช้กับบุคคลธรรมดา มิใช่ข้าราชการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองเพราะเป็นอาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการมีบทบาททางการเมือง การตัดสินใจว่าการกระทำใดๆ เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือเป็นบทบาททางการเมือง อาจถือลักษณะทางการเมืองที่บุคคลนั้นกระทำอยู่ เช่น การเป็นสมาชิกพรรคซึ่งไม่ได้ทำงานด้านการเมืองเป็นหลัก แต่มีหน้าที่เพียงเป็นการสอดแนมและหาเสียงให้กับผู้สมัครบ้างเป็นครั้งคราว จึงเรียกได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ถ้าเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งและทำกิจกรรมทางการเมืองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมนั้นจึงถือว่าเป็นเรื่องของบทบาททางการเมือง

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือเป็นเรื่องที่แสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองจึงอาจเป็นไปได้อาจถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือรุนแรง ถึงแม้ว่าผู้เข้าร่วมจะมีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันรัฐบาลแต่ก็อาจจะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของรัฐบาลแต่ประการใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด

มิลเบรธ และ โกเอล (Milbrath and Goel. 1977 : 2) ได้ให้ความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างกว้างๆ และครอบคลุมว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายของประชาชนแต่ละคนที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดันหรือยอมรับสนับสนุนต่อรัฐบาล ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการรวมบทบาทในการสร้างอิทธิพล ผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองตามต้องการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจกรรมเป็นที่ยอมรับอย่างพิธีการด้วยสำหรับผู้ที่ยอมรับ รัฐบาลต้องแสดงออกโดยการปรับพฤติกรรมตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาล แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็พยายามสร้างอิทธิพลผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาใหม่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีทั้ง

เป็นการต่อต้าน เช่นการเดินขบวนประท้วงการจลาจล และมีทั้งที่เป็นการสนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือกับทางการในการเสียดาย การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

ไน และเวอร์บา (Nie and Verba. 1975 : 1) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมายของประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์โดยตรงมากหรือน้อยในการมีอิทธิพลต่อการเลือกของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือการกระทำที่ก้าวก้าวมการอยู่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องมีลักษณะ ดังนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคล รวมทั้งผู้ที่เชื้อชาติต่อกฎเกณฑ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอาชีพ ซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและพวกหัวคะแนน เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และการมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการกระทำกิจกรรม

โดยสรุป ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงการที่ประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของตนหรือกลุ่มของตน และโดยที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ควรที่จะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกๆระดับมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมายที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ผ่านการทำประชามติการยอมรับของประชาชนแล้ว การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงถือว่าเป็นก้าวที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนและเป็นนิมิตหมายที่ดีที่ประชาชนได้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็น ร่วมมรดงค์ เรียกร้อง และร่วมยื่นข้อต่อผู้ เพื่อให้ได้สิ่งที่ปรารถนาตามหนทางประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนไม่ได้ยุติลงเพียงแต่การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญเท่านั้น ประชาชนจะต้องเรียนรู้ทางการเมืองอยู่ต่อไปตลอดชีวิตทางการเมืองของตน ทั้งนี้เพราะว่า เมื่อประชาชนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ทางการเมืองด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้วสามารถนำข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้มาบูรณา

การเข้าด้วยกัน อันจะทำให้สามารถตัดสินใจแสดงพฤติกรรมทางการเมืองได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งหมายความว่า หากประชาชนมองการเมืองออก และตัดสินใจทางการเมืองแล้ว การปฏิรูปการเมืองก็จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริง

ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้มีบทบัญญัติที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวางในหลายๆ ทาง เช่น การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง รวมทั้งการมีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐแต่ในทางปฏิบัติมักจะพบว่าประชาชนยังขาดความรู้จึงไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร แต่กระทำได้เพียงให้ความร่วมมือหรือร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นบางครั้งบางคราวเท่านั้น

ข้อเท็จจริงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นที่ทราบว่าการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ประชาชนใช้เป็นช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการใช้อำนาจอธิปไตยที่มีอยู่เลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญยิ่ง เปรียบเสมือนหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มีสิ่งอื่นใดจะให้โอกาสโดยตรงแก่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกิจกรรมของรัฐเท่ากับการเลือกตั้ง (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2537 : 25)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเลือกตั้งจะมีความสำคัญในหลักการอย่างมาก แต่ในสภาพความเป็นจริงของการเมืองไทย ประชาชนกลับไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเท่าที่ควร ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง มีได้ 4 หนทาง คือ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยเลือกคนดีเข้าเป็นสมาชิกรัฐสภา การช่วยสังเกตและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งเพื่อเสริมสร้างความสุจริตและเที่ยงธรรมในการเลือกตั้ง การช่วยตรวจสอบการเลือกตั้ง โดยสมัครเข้าร่วมทำงานเป็นอาสาสมัครขององค์การเอกชนที่ได้รับการรับรองให้ทำหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้ง และการช่วยสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง โดยเมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว เห็นว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดสมควรได้รับการเลือกตั้ง จึงช่วยผู้สมัครและพรรคการเมืองนั้น ในการรณรงค์การเลือกตั้ง โดยต้องไม่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

3. กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ของกิจกรรมทางการเมืองหลายอย่างรวมกันอยู่ ลักษณะของกิจกรรมหรือรูปแบบต่างๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละ

ละสังคมอาจเน้นหรือให้ความสำคัญแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมือง โดยทั่วไปแล้ว ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถแบ่งออกไปเป็น 2 ลักษณะ คือ (ไชยพร ตัณฑ์จิตานนท์. 2536 : 27)

3.1.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสมัครใจ กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีความต้องการอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะเห็นว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องไปมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปของสังคมของตนเอง

3.1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเกิดจากการปลุกกระดมจากนักการเมือง หรือบุคคลอื่นในสังคม ทั้งนี้รวมถึงประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วม เนื่องมาจากถูกบุคคลอื่นๆ ร้องขอ ชักจูง ชูเชิญ ให้ค่าตอบแทนหรือใช้วิธีการอื่นๆ ด้วย

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนสามารถกระทำได้ใน ลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ (Cummings and Wise. 1971 : 13-17 ; อ้างถึงใน ไชยพร ตัณฑ์จิตานนท์. 2536 : 28)

3.2.1 การเลือกตั้ง (Election) หมายถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ โดยการสมัครรับเลือกตั้ง และการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Vote) เท่ากับเป็นการแสดงถึงสิทธิของประชาชนที่จะมีโอกาสในการตัดสินใจ หรือเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนทางการเมือง ตลอดจนโอกาสที่ตนจะเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองเสียเอง

3.2.2 การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (Political party) เป็นวิธีการที่จะทำให้ประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ได้มีสิทธิมีเสียงอันสำคัญที่จะกำหนดนโยบายทางการเมืองร่วมกัน ตลอดจนดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายด้วยการควบคุมและตัดสินใจ แก้ปัญหาาร่วมกันมิใช่การเมืองเป็นเรื่องของบุคคลหนึ่งบุคคลใดและทำให้การเมืองเป็นของประชาชนทุกคน

3.2.3 การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ (Public opinion) การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะนี้ เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการ การวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ในทางการเมือง อาจจะกระทำได้โดยวิธีการพูด การเขียน โดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ หรือการพูดต่อสาธารณะก็ตาม ดังนั้น จึงเป็นวิธีการที่ประชาชนจะได้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองได้เป็นอย่างดี

3.2.4 การรวมกลุ่มผลประโยชน์ (Interest group) การรวมกลุ่มผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะกลุ่มผลประโยชน์นี้จะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลหรือคนที่มีอาชีพ หรือผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกันกำหนดนโยบายและรักษา

ผลประโยชน์ของตนในรูปแบบต่างๆ เช่น การเสนอความคิดเห็น การติดต่อขอร้องต่อรัฐบาล ให้ดำเนินการ ตลอดจนคัดค้านหรือแสดงการต่อรองในประเด็นสาธารณะ (Public issue) ต่างๆ

3.2.5 การแสดงออกด้วยการกระทำ (Direct Action) การแสดงออกด้วยการกระทำนี้เท่ากับเป็นการบ่งชี้ถึงความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดของประชาชนที่มีต่อประเด็นสาธารณะหรือประเด็นของการเมือง (Political Issue) อาจจะเป็นการคัดค้านหรือการสนับสนุน การกระทำของรัฐบาลเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้และการกระทำนั้นๆ ก็อาจทำได้รูปแบบต่างๆ เช่น การเดินขบวน (Demonstration) การนั่งประท้วง (Sit-ins) และการเดิน (Marching) เป็นต้น

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะแตกต่างกันออกไปหลายรูปแบบ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่มีการศึกษาไว้ ดังนี้

4.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมแบบเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (Almond and Powell, 1966 : 145 – 146)

4.1.1 การมีส่วนร่วมแบบเป็นทางการ ได้แก่

- 1) การออกเสียงเลือกตั้ง
- 2) การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง
- 3) กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- 4) การจัดตั้งและเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ
- 5) การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

4.1.2 การมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่

- 1) การยื่นข้อเรียกร้อง
- 2) การเดินขบวน
- 3) การเข้าประจันหน้ากัน
- 4) การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
- 5) การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
- 6) สงครามกองโจรและการปฏิวัติ

4.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (Bubar, 1972 : 3)

4.2.1 การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง เช่น บริหารงาน กำหนดนโยบาย และการตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง

4.2.2 การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม แต่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งเสรี แต่กำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าควบคุมความเคลื่อนไหวของฝ่ายปกครองเพื่อให้การปกครองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

4.3 รูปแบบและกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะกว้างและชัดเจนมี 4 รูปแบบ คือ (Nie and Verba, 1975 : 9-12)

4.3.1 การลงคะแนนเสียง (Voting) ซึ่งเห็นว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ประชาชนมีอิทธิพลเหนือผู้นำ เพราะทำให้ผู้นำจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายเพื่อคะแนนเสียงของตน แต่คะแนนดังกล่าวนี้คือความเห็นเกี่ยวกับความชื่นชมของพลเมืองที่มีต่อผู้นำได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงการลงคะแนนเสียงจากผู้สมัครคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งเท่านั้น มิได้แสดงความชื่นชอบเป็นพิเศษ สำหรับขอบเขตของผลผลิตของการเลือกตั้งนั้นกว้างขวางมาก และมีอิทธิพลเหนือพลเมืองทั้งหมด เพราะการร่วมชื่นชอบของพลเมืองและแรงกดดันทำให้คะแนนเสียงเป็นเสมือนอาวุธที่มีอำนาจควบคุมรัฐบาล

4.3.2 กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง (Campaign activity) ซึ่งพบว่า การที่พลเมืองได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น ทำให้สามารถเพิ่มอิทธิพลเหนือผลการเลือกตั้งได้ โดยการกำหนดคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครคนใดคนหนึ่งไว้ก่อน และมีอิทธิพลต่อผู้นำไว้เช่นเดียวกับกิจกรรมการลงคะแนนเสียง ผลผลิตของการรณรงค์หาเสียงนำไปสู่ความขัดแย้งได้และกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความคิดริเริ่มมากกว่าการลงคะแนนเสียง สำหรับขอบเขตของกิจกรรมรณรงค์หาเสียง ได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงการทำงานอย่างกระตือรือร้นเพื่อพรรคการเมือง ตลอดจนการร่วมประชุมสัมมนาทางการเมือง การบริจาคเงินสนับสนุนพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกสโมสรทางการเมืองและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

4.3.3 การติดต่อในฐานะของพลเมือง (Citizen – initiated) การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบนี้หมายถึง การติดต่อเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งเป็นการกระทำตามลำพัง โดยตัดสินใจเกี่ยวกับเวลาเป้าหมายและเนื้อหาสาระของ

การเข้ามีส่วนร่วมเอง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้สามารถคาดหวังในผลประโยชน์ได้มาก เนื่องจากบุคคลสามารถตัดสินใจเลือกเรื่องที่จะติดต่อโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ภายใต้สภาพแวดล้อมนั้นๆ แต่ในด้านอิทธิพลที่มีต่อรัฐบาลมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากการกระทำของคนจำนวนน้อย กิจกรรมดังกล่าวมักไม่มีความขัดแย้ง โดยตรงกับกลุ่มบุคคลอื่นๆ และต้องการความคิดริเริ่มค่อนข้างมากสำหรับขอบเขตของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะ เช่น ปัญหาครอบครัวหรือปัญหาส่วนตัว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นระดับพิเศษในเรื่องปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม หรือการบริหารงานของรัฐบาลท้องถิ่น เป็นต้น

4.3.4 การร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือองค์การทางสังคม (Cooperative activity) ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ คือ การกระทำรวมกันเป็นกลุ่มหรือกลุ่มองค์กรในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม เพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของรัฐบาล การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้เวลาใดก็ได้ และจะเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มก็ได้ นอกจากนี้ อาจเป็นการกระทำรวมกันในกิจกรรมภายในองค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมากกว่ารูปแบบที่ 3 เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วมและอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่ร่วมมือกันนี้ต้องการความคิดริเริ่มเช่นกัน สำหรับขอบเขตของกิจกรรมที่ร่วมมือกันนี้ได้แก่ การทำงานร่วมกับคนอื่นๆ เกี่ยวกับปัญหาท้องถิ่น การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อท้องถิ่น และเป็นสมาชิกที่มีบทบาทแก้ปัญหาชุมชนการติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นร่วมกับคนอื่นๆ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นระดับพิเศษร่วมกับคนอื่นๆ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับสังคม และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับพิเศษเกี่ยวกับปัญหาสังคม

4.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 6 รูปแบบ คือ (Milbrath, 1971 : 12-16)

4.4.1 การเลือกตั้ง (Voting) พบว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นรูปแบบในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แยกจากกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติ ซึ่งแสดงออกโดยการเคารพกับพรรคการเมือง แต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติ ซึ่งแสดงออกโดยการเคารพธงชาติ การเสียดาย การเคารพกฎหมาย และสนับสนุนประเทศให้ต่อต้านสงคราม ซึ่งผลจากการวิจัยได้พบอีกว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อระบบมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของคนที่มิต่อระบบการเมือง จึงเห็นว่าการไป

ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เชื่อได้ยากกว่าทำให้เกิดความแตกต่างที่สำคัญต่อผลผลิตทางการเมือง โดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าบุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ที่มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง มีความสำนึกในบรรทัดฐานของสังคม และวิถีการดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน นอกจากนี้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ไม่ต้องการสื่อสาร และแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ

4.4.2 การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง (Party and campaign workers) หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้ง และในการเลือกตั้งขอบเขตของกิจกรรม ได้แก่การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคหรือผู้สมัคร ชักชวนประชาชนไปลงคะแนนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบการลงสมัครรับเลือกตั้ง และการร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ Milbrath พบว่าผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีน้อยมาก เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง พวกที่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้จัดอยู่ใน “พวกนักสู้” (Gladiators)

4.4.3 การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community activity) ขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ได้แก่ การรวมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคม การทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคม การเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การที่มีบทบาทเกี่ยวกับกิจการสาธารณะอื่นๆ และติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีลักษณะคล้ายกับ “เจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง” ในหลายๆ ด้าน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง และมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง เช่นเดียวกัน จะแตกต่างกันคือ “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีความเกี่ยวข้องกับพรรคและการรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าผู้มีบทบาทในพรรคการเมือง

4.4.4 การติดต่อกับทางราชการ (Contracting officials) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้เป็นเรื่องเฉพาะ เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องภาษี โรงเรียน การทำถนน การตรวจสอบความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบนี้มีผลโดยตรงต่อบุคคลนั่นเองเท่านั้นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบดังกล่าวนี้ เกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง แต่เรียกการมีส่วนร่วมแบบนี้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแคบ (Parochial participation)

4.4.5 การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ขอบเขตของกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ คือการเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือก่อให้เกิดการจลาจล

เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขัน และเปิดเผยต่อสาธารณชน ถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การเอาใจใส่กับการชุมนุม ประท้วง การเข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

4.4.6 การเป็นผู้สื่อข่าว (Communicators) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะนี้มีขอบเขตของกิจกรรม คือ การเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง การส่งจดหมายสนับสนุนผู้นำเมื่อเขาทำดี การเข้าถกปัญหาการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการ และเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ กิจกรรมแต่ละอย่างต้องการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างภายในชุมชน ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของ “ผู้สื่อข่าว” นี้มักเป็นพวกมีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจการเมืองมากด้วย “ผู้สื่อข่าวทางการเมือง” จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่า “เจ้าหน้าที่พรรค” หรือ “ผู้รักชาติ” แต่จะไม่แสดงออกด้วย “กิจกรรมการประท้วง”

4.5 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้ (Huntington and Nelson, 1976 : 12-13)

4.5.1 กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Activity) หมายถึง กิจกรรมออกเสียงเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง

4.5.2 การวิ่งเต้น (Lobby) หมายถึง การติดต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมืองเพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยใช้ข้อมูลต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

4.5.3 กิจกรรมองค์กร (Organization Activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ได้

4.5.4 การติดต่อเฉพาะเรื่อง (Contracting) หมายถึง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของทางราชการเป็นการส่วนตัว โดยมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวเฉพาะครอบครัวหรือหมู่คณะของตน

4.5.5 การใช้ความรุนแรง (Violence) หมายถึง กิจกรรมที่พยายามสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยการทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมนี้อาจดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบทาง

การเมือง เช่น การก่อรัฐประหาร การลอบสังหารผู้นำทางการเมือง หรืออาจมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง เช่น การปฏิวัติ เป็นต้น

โดยสรุป ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ กิจกรรมต่างๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม ซึ่งการกระทำนั้นอาจผิดกฎหมาย หรือถูกกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรง สำเร็จผลหรือไม่ หรือกระทำโดยความสำนึกหรือชักจูงระดมพลังก็ได้

5. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การจัดลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละประเภทนั้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาความเหมาะสมของนักวิชาการแต่ละคนที่จะให้ความสำคัญของกิจกรรมและจัดลำดับสูงต่ำหรือมากน้อยเพียงใด ดังนี้

5.1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากระดับสูงไปหาระดับต่ำ มีดังนี้ (ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. 2527 : 110)

5.1.1 ผู้มีตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกเทศมนตรี

5.1.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น

5.1.3 การช่วยโฆษณาหาเสียง เช่น การช่วยแจกใบปลิว การวางแผนเลือกตั้ง

5.1.4 การเข้าร่วมโดยทางอ้อม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์เกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง การอภิปรายทางการเมือง การติดกระดุมที่มีตราพรรคการเมือง

5.1.5 การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

5.1.6 การไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การไม่รู้ความเป็นไปทางการเมือง

5.2 ระดับการเข้าร่วมทางการเมืองจากระดับสูงสุด ไประดับต่ำสุด ดังนี้ (Rush and Althoff. 1971 : 75-81)

5.2.1 การได้เข้าดำรงตำแหน่งในทางการเมืองและการบริหาร

5.2.2 การพยายามเสาะหาตำแหน่งในทางการเมืองและการบริหาร

5.2.3 การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นขององค์การทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มผลักดัน

5.2.4 การเป็นสมาชิกที่ไม่กระตือรือร้นขององค์การทางการเมือง

5.2.5 การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นขององค์กรที่มีลักษณะกึ่งองค์การทางการเมือง (Quasi-Political Organization) เช่น กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองในบางประการ

5.2.6 การเป็นสมาชิกที่ไม่กระตือรือร้นขององค์กรที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง

5.2.7 การเข้าร่วมประชุมในที่สาธารณะและการเดินขบวน

5.2.8 การพูดคุยสนทนากันในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ

5.2.9 การให้ความสนใจในเรื่องราวทางการเมืองโดยอาศัยสื่อสารมวลชนต่างๆ

5.2.10 การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

5.2.11 พวกที่เฉื่อยชาทางการเมือง

5.3 การเข้าร่วมทางการเมือง ได้จัดแบ่งจากระดับสูงสุด ไปสู่ต่ำสุดไว้ ดังนี้ พวกเบี่ยงเบน เช่น ผู้ก่อการร้ายทางการเมือง การเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองซึ่งทำงานอย่างเต็มเวลา การเป็นหัวหน้าของกลุ่มผลประโยชน์ การช่วยณรงค์หาเสียงให้แก่พรรคหรือผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นของพรรคการเมือง การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ การเข้าร่วมในโครงการต่างๆ ของชุมชนที่คนอาศัยอยู่ การเข้าร่วมชุมชนทางการเมือง การเป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ การชักชวนบุคคลอื่นๆ ให้ไปลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การพูดคุยหรือสนทนากันในเรื่องราวทางการเมือง การให้ความสนใจต่อความเป็นไปทางการเมือง ผู้ที่ไม่ได้ให้ความสนใจทางการเมืองเลย (Roth and Wilson. 1980 : 150-151)

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมทำให้นักคณันมีโอกาสรู้การทำงานร่วมกันของคนในสังคม มีโอกาสได้รับการขัดเกลาทางด้านการเมือง และมีโอกาสสำหรับบุคคลนั้นที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

6.1 ความเห็นเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่ามีปัจจัย ดังนี้ (ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. 2527 : 116-122)

6.1.1 ผู้ที่สนใจทางการเมืองมักจะมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่สนใจ ความสนใจอาจดูได้จากการติดตามข่าวสารทางการเมือง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การพูดคุยทางการเมือง เป็นต้น

6.1.2 ความเลื่อมใสในพรรคการเมืองหรือตัวผู้สมัคร บุคคลใดที่นิยมชมชอบพรรคการเมืองหรือผู้สมัครคนใดเป็นพิเศษ ก็มีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย นอกจากนั้น บุคคลใดมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง เช่น การศึกษา รายได้ของบุคคลหรือของบิดามารดาสูง ก็จะมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

6.1.3 ความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองของตน คือบุคคลที่เชื่อว่าตนเองจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ ถือได้ว่าเป็นคนที่มีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง

6.1.4 ความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ เช่น การไปลงคะแนนเสียง เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ มิใช่เป็นสิ่งที่จะทำก็ได้ไม่ทำก็ได้

5. การแยกตัวเองออกจากการเมือง เช่น พวกที่ขาดความศรัทธาในมวลมนุษย์ มองคนในแง่ร้าย

6.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ (Millbrath, 1971 : 30-32)

6.2.1 ปัจจัยด้านสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม (Environment stimuli) หมายถึง ลักษณะของระบบสังคม (Social system) และสภาพการณ์ทางการเมือง (Political setting) ซึ่งไม่เพียงจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับขอบเขตปทัสถาน และทางเลือกต่างๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคคลแต่ละคนแม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันก็จะรับสิ่งเร้าจากระบบการเมืองและสังคมได้ไม่เท่ากัน เพราะเขาจะเลือกรับรู้และเลือกสรรเฉพาะสิ่งเร้าที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น

6.2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal factors) มี 5 ประการด้วยกัน คือ พันธุกรรม แรงขับ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย และความเชื่อต่างๆ รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคน ปัจจัยส่วนบุคคลจึงถือเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันออกไป

องค์ประกอบพื้นฐานของบุคคลทั่วไปมักถูกกล่าวถึงภูมิหลังของบุคคลนั้นๆ เช่น เพศ อายุ สติวิ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และที่อยู่อาศัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำสิ่งที่ เป็นภูมิหลังของนิสิต นักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา รายได้

ของครอบครัว และอาชีพของครอบครัว ซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาว่ามีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ ดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

6.3 สาเหตุในความแตกต่างทางเพศเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันไปด้วย โดยเพศชายจะมีความรู้สึกในประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง อันมีผลทำให้เพศชายเกิดความรู้สึกว่าตนมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองได้มากกว่าเพศหญิง (Campbell and Miller. 1954 :187)

6.4 เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง และในหมู่คนที่มีความฐานะต่ำ (Lower Status) อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันมาก คือ ผู้ชายมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง แต่ในหมู่คนที่มีความฐานะสูง (Upper Status) อัตราความแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีน้อย อย่างไรก็ตามอัตราความแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของเพศชายและเพศหญิงจะลดลงก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นทันสมัยมากขึ้น ผู้หญิงมีความรู้มากขึ้นมีรายได้มากขึ้นจากการออกไปทำงานนอกบ้าน และมีการขยายตัวของภาคอื่นใหม่เกี่ยวกับสิทธิสตรี (Milbrath and Goel. 1977 : 135-136)

6.5 อัลมอนด์ และเวอร์บา ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองโดยเปรียบเทียบ 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย (Almond and Verba. 1965: 210-211)

6.6 มิลเบรธ และ โกลด์ พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงและการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมากที่สุด เนื่องจากระดับการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติอื่นๆของบุคคลด้วยทั้งในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อและปัจจัยสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมอื่นๆ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีรายได้สูงมีอาชีพที่มีสถานะสูง ได้รับข่าวสารทางการเมืองมากกว่าและรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าด้วย (Milbrath and Goel. 1977 :122-124)

6.7 มิลเบรธ และ โกลด์ พบว่า บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทางการเมือง ติดตามข่าวสารทางการเมืองและไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกกลุ่มจะได้รับข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มของตน นอกจากนั้นยังพบว่า ยิ่งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ก็ยังมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย (Milbrath and Goel. 1977 : 22)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับสภาพทางเศรษฐกิจ และโดยข้อเท็จจริงแล้วสภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการมีรายได้สูงยังมีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นๆ อาทิทำให้มีโอกาสได้รับการศึกษาสูง ส่งผลให้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกเป็นจำนวนมาก และมีโอกาสได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่งเป็นพลังกระตุ้น ให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นไปด้วย

7. ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แมคคอสกี้ (McClosky, 1968 126-128) ได้อธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 ประการ คือ

7.1 ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (The social environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ และที่อยู่อาศัย

7.2 ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variables) การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะดำรงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับ การให้รางวัล หรือผลตอบแทนแก่ผู้มีส่วนร่วม เช่น ความต้องการอำนาจ การแข่งขันความสำเร็จ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีศักดิ์ศรี และการยอมรับจากสังคม

7.3 ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The political environment) คือ ระบบพรรคการเมือง (The party system) จะแสดงบทบาทที่สำคัญ 2 ประการ คือประการแรก บทบาทในลักษณะของการแสดงออกซึ่งความรู้สึก และมีความรู้สึกที่จะคัดค้านหรือต่อต้านผู้ที่อยู่ตรงกันข้ามหรือต่างพรรค ประการที่สอง พรรคการเมืองจะแสดงบทบาทเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่างของการรณรงค์หาเสียง ความพยายามของพรรคการเมืองในการชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตน โดยใช้วิธีการรณรงค์หาเสียงแบบต่างๆ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มีหลากหลายลักษณะตั้งแต่มีส่วนร่วมบ้างหรือไม่ถึงมีบทบาทมาก ต่อการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองประเทศ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองประเทศ บทบาทที่สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยในอดีต ที่ควรต้องจดจำและเป็นบทเรียน ตามที่ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2537 : 300-301 ; อ้างถึงใน ศิริเพชร อมาตยานนท์. 2548 : 50) ได้สรุปรวบรวมไว้ว่า นิสิต นักศึกษาไทยเริ่มมีบทบาททางการเมือง

อย่างเด่นชัด เมื่อคราวการเคลื่อนไหวต่อต้านการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ ภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2500 เป็นเหตุให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติขับไล่จอมพล ป. พิบูลสงครามให้พ้นจากอำนาจไป แม้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะจัดให้มีการเลือกตั้งต่อมาเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พุทธศักราช 2500 แต่เป็นเพียงละครประชาธิปไตยฉากสั้นๆ เท่านั้น เพราะต่อมาในปี พุทธศักราช 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ทำการปฏิวัติยกเลิกการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง และนำประเทศสู่การปกครองแบบเผด็จการอำนาจนิยมโดยสมบูรณ์ และในช่วงเวลา 15 ปีหลังจากนั้น นิสิตนักศึกษาก็ไม่มีโอกาสเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกเลย ทั้งนี้เพราะคณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ถือว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เมื่อต้นปี พุทธศักราช 2515 ผู้นำนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือที่จะทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันและได้ริเริ่มการจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขึ้น โดยมีนายกลโมสร และองค์การของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นกรรมการกลาง และจัดให้มีการเลือกตั้งเลขาธิการเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน

หลังจากนั้นศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้เริ่มจุดประกายของการเป็นผู้นำในการขี้อายของสังคม โดยเริ่มต้นจากปัญหาการขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่น โดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้จัดให้มีสัปดาห์ณรงค์การค้าต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นขึ้น ปรากฏว่าได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมในขณะนั้น ที่ขบวนการนักศึกษา เสนอตัวเข้ามามีส่วนร่วมต่อปัญหาเศรษฐกิจของชาติ และพร้อมกันนั้น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ก็ได้จัดให้มีการณรงค์ให้ประชาชนหันมานิยมใช้สินค้าไทย ขบวนการเหล่านี้ได้จุดประกายความกล้าหาญของนิสิตนักศึกษาให้ออกมาเคลื่อนไหวบนท้องถนนจากเรื่องเศรษฐกิจและขยายผลเข้าสู่เรื่องการเมืองในที่สุด

เมื่อคณะปฏิวัติประกาศใช้กฎหมายคณะปฏิวัติฉบับที่ 299 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารเข้าแทรกแซงอำนาจของฝ่ายตุลาการ ประเด็นนี้เป็นการเปิดประเด็นทางการเมืองเป็นครั้งแรก ให้กับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เพราะศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้จัดประชุมและมีมติประท้วงคัดค้านกฎหมายฉบับนี้ทันที โดยนัดหมายให้นักศึกษาประชาชนคัดค้านพร้อมกันที่หน้ากระทรวงยุติธรรม ปรากฏว่ามีนักศึกษา

ประชาชนเป็นจำนวนมากมาร่วมชุมนุมคัดค้าน โดยมีเวทีถาวรเพื่ออภิปรายโจมตีการกระทำของรัฐบาลเผด็จการเป็นครั้งแรก การชุมนุมคัดค้านได้ดำเนินอยู่ถึงเที่ยงคืน จอมพลถนอม กิตติขจร ในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติ จึงได้ประกาศยกเลิกกฎหมายดังกล่าว นับเป็นชัยชนะในการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่ครั้งแรกของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ขยายผลไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในโอกาสต่อมา

การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา และประชาชนทำให้ต้องเสียชีวิต และชีวิตไปเป็นจำนวนมากเพื่อแลกกับประชาธิปไตย จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการนิสิต นักศึกษาของไทยในช่วงนั้นมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการเป็นหัวหอกของการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ขบวนการนักศึกษา ภายใต้การนำของศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้เข้าไปมีบทบาททางการเมือง และสังคมมากขึ้นมีการร่วมต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ เรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม ร่วมกับกลุ่มมวลชนอื่นๆ เช่น ขาวนา ขาวไร่ และกรรมกร ทำให้มีพลังต่อรองสูง เกิดการชุมนุม การเดินขบวนประท้วงหลายครั้ง และขยายไปทั่วทั้งประเทศ

ภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 บทบาททางการเมืองของนักศึกษาเป็นเพียงแค่การจัดกิจกรรมภายในสถานศึกษา เช่นกิจกรรมบันเทิง ดนตรี และกีฬา จะจัดกิจกรรมภายนอกสถานศึกษา ได้เพียงค่ายอาสาที่ถูกควบคุมและจับตาดูอย่างใกล้ชิดโดยรัฐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ลดน้อยถอยลงนอกจากลดบทบาทจากผู้นำทางการเมืองแล้ว ยังถูกกำหนดบทบาทจากอำนาจรัฐ และไม่สามารถฟื้นคืนบทบาทความเป็นผู้นำได้อีกจวบจนปัจจุบัน แม้เหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ 2535 บทบาทนักศึกษาต่อการชุมนุมต่อต้าน พลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี ก็มีอยู่อย่างจำกัด ผู้นำการชุมนุมเป็นชนชั้นกลางและนักการเมือง บทบาทที่ลดลงของนักศึกษาอาจจะเนื่องมาจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ทำให้ขาดความต่อเนื่องของการสืบทอดอุดมการณ์ รักษาดี รักษาประชาธิปไตยจากรุ่นหนึ่งถึงรุ่นหนึ่ง การถูกปลุกฝังค่านิยมการแข่งขันทางวัตถุในสังคม การมอมเมาทางความคิดทางลัทธิขอมจำนวน

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษา

กลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีพัฒนาการควบคู่มากับพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย และได้ปรากฏบทบาททางการเมือง โดยเป็นกลุ่มที่สำคัญในการต่อสู้เพื่อขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สุจิต บุญบงการ (2537 : 189-200) ในอดีตที่ผ่านมานิสิตนักศึกษาเป็นพลังที่มีความสำคัญและมีบทบาททางการเมือง เป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีการพัฒนาการการควบคู่มากับการพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย และได้ปรากฏบทบาททางการเมือง โดยหัวหน้ากลุ่มสำคัญในการต่อสู้เพื่อขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ “14 ตุลา 16 และ 6 ตุลา 19”

ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น เป็นสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เอื้อให้นิสิตนักศึกษามีพลังจนสามารถเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ถึงระดับหนึ่ง คือ ความไม่พอใจต่อการผูกขาดการปกครองของผู้นำทหาร นับตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ได้ยึดอำนาจในปี 2500 เป็นต้นมา ผู้นำทางการเมืองของฝ่ายทหารได้มีขึ้นเป็นระยะๆ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ เสียชีวิตลงในปี 2506 จอมพลถนอมได้เป็นหัวหน้ารัฐบาลต่อมา และได้มีการเปิดโปงการทุจริตของจอมพลสฤษดิ์ได้ ก่อให้เกิดความไม่พอใจในการปกครองของทหารมากขึ้น ประชาชนเริ่มเรียกร้องการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง จนในที่สุดฝ่ายรัฐบาลจำต้องยอมให้มีรัฐธรรมนูญในปี 2511 แล้วมีการเลือกตั้งและมีพรรคการเมืองเกิดขึ้น ในช่วงของการที่มีการเลือกตั้งและเสรีภาพทางการเมืองในระดับหนึ่งในช่วงปี 2512-2514 นี้เองได้ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจในทางการเมืองมากขึ้น เช่น มีการส่งนักศึกษาออกไปสังเกตการณ์การเลือกตั้งที่มีขึ้น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้งของแต่ละท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม เมื่อจอมพลถนอมได้เข้ายึดอำนาจตัวเองล้มรัฐธรรมนูญและนำประเทศกลับเข้าสู่การปกครองแบบเผด็จการเต็มรูปแบบอีกครั้งหนึ่งเมื่อเดือน พฤศจิกายน 2514 ได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจอย่างกว้างขวาง และเป็นแรงกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเคลื่อนไหวทางการเมืองเข้มข้นและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น การเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาในช่วงนี้เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยเสรีภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการต่อสู้เรียกร้องเพื่อประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ขบวนการนักศึกษาไทย ผลจากการต่อสู้เรียกร้องเพื่อประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ขบวนการนักศึกษาของไทย ผลจากการต่อสู้เรียกร้องทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาทำให้สามารถโค่นล้มการสถาปนากการปกครองแบบรวมอำนาจของจอมพลถนอมและจอมพลประภาสได้ และสามารถสถาปนากการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นได้ ดังนั้นบทบาทของนักศึกษาในช่วงนี้จึงเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของการต่อสู้ของนิสิตนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตย

จากการสนับสนุนการเรียนร้องของชาวนา ชาวไร่ เช่น การชุมนุมของชาวนาที่ท้องสนามหลวงเมื่อต้นเดือนมิถุนายน 2517 และเดือน พฤศจิกายน 2518 ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก การเรียกร้องขอขึ้นค่าแรงของกรรมกรก็มีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมมากด้วยเช่นกัน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2516 ถึงกันยายน 2517 ปรากฏว่าได้มีการเดินขบวนและชุมนุมประท้วงของบรรดานิสิตนักศึกษา เฉพาะนอกเขตกรุงเทพมหานครถึง 365 ครั้ง ซึ่งการประท้วงกว่าครึ่งเป็นการประท้วงการบริหารของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการประท้วงกลับมาของจอมพลประภาส จนเป็นผลให้จอมพลประภาสต้องเดินทางออกไปนอกประเทศอีกครั้งหนึ่ง และสุดท้ายได้ประท้วงการกลับมาของจอมพลถนอมจนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ซึ่งฝ่ายทหารได้ยึดอำนาจและได้จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนขวาจัดขึ้น โดยได้ดำเนินการปราบปรามขบวนการนิสิตนักศึกษาอย่างรุนแรงและปิดกั้นเสรีภาพและการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนอย่างเต็มที่

ปัญหาเรื่องความไร้ประสิทธิภาพทางการเมืองของรัฐบาลและระบบราชการ ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม และความเดือดร้อนทุกข์ยากของประชาชนที่นิสิตนักศึกษาประสบด้วยตนเองขณะร่วมเคลื่อนไหวกับกรรมกรและชาวนา ประสบการณ์จากความพยายามเข้ามามีบทบาททางการเมืองแล้วพบว่ารัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นคัดค้าน โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ระดับชาติ นอกจากนั้น กระแสการปราบปรามลอบสังหาร ข่มขู่และทำร้ายนิสิตนักศึกษา กรรมกรและชาวนา ผลักดันให้นักศึกษาได้ข้อสรุปทางการเมืองที่ปฏิเสธความคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย แนวทางรัฐสภาและสันติวิธีหัน ไปยอมรับความคิดสังคมนิยมและแนวทางการเปลี่ยนแปลง โดยการปฏิวัติด้วยกำลังและอาวุธ

ถ้าพิจารณาถึงความเคลื่อนไหวของนักศึกษาทั้งหมดในช่วงเวลานั้นแล้วอาจกล่าวได้ว่ามีส่วนช่วยปกป้องระบอบประชาธิปไตยได้ในระยะเวลาหนึ่ง ถ้านักศึกษาไม่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเช่นนั้นแล้ว ทางฝ่ายทหารอาจเข้ายึดอำนาจให้เร็วกว่านั้นก็ได้อีก

บทบาททางการเมืองที่สำคัญในช่วงต้นปี 2524 นิสิตนักศึกษากลุ่มหนึ่งได้ประท้วงการขึ้นค่ารถเมล์ โดยการอดอาหารประท้วงหน้าทำเนียบรัฐบาล ซึ่งลงท้ายก็สามารถทำให้รัฐบาลยอมลดค่าโดยสารลงเท่าเดิมได้ ในเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 12 เดือน เมษายน 2524 โดยกลุ่มทหารคณะ “ยังเติร์ก” แต่ไม่สำเร็จนั้น ทางด้านนักศึกษาไม่ได้เข้ายุ่งเกี่ยว แต่ได้ติดตามความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิด รวมทั้งได้ศึกษาสาเหตุของการรัฐประหารและผลกระทบต่อการเมือง เช่น ได้มีการติดโปสเตอร์เสนอผลการวิเคราะห์ในเรื่องนี้บริเวณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บทบาททางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

ในช่วงนี้ คือการคัดค้านขอแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อต่ออายุบทเฉพาะกาลของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก และคณะ โดยนิสิตนักศึกษาร่วมมือกับบรรดาพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกลุ่มพลังต่างๆ จนกระทั่ง การขอต่ออายุบทเฉพาะกาลในครั้งนั้น ไม่ประสบความสำเร็จ

การเคลื่อนไหวของขบวนการนิสิตนักศึกษาในทางการเมืองก็ได้ลดน้อยลง การชุมนุมประท้วงในที่สาธารณะแทบไม่มีเลย กิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการทำแผ่นปลิวแจก ปิคนัยโปสเตอร์ และจัดอภิปรายในมหาวิทยาลัย บทบาททางการเมืองในระยะหลังของนิสิตนักศึกษาที่มีคือการคัดค้านการขอต่ออายุของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ในช่วงที่มีความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ในเรื่องการลดค่าเงินบาทเมื่อต้นเดือน พฤศจิกายน 2527 นักศึกษาก็ได้ออกแถลงการณ์ให้ทุกฝ่ายได้ใช้ความอดมอดไม่ให้อุบัติการณ์บานปลายออกไป และบทบาททางการเมืองหลังสุดคือการออกโรงคัดค้านการซื้อเครื่องบินรบเอฟ 16

โดยสรุป นักศึกษาในอดีตสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยมาโดยตลอด ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองของคนทุกระดับชั้น และนักศึกษายังเป็นบุคคลที่มีกลุ่มพลังสำคัญที่มีบทบาททางการเมือง ถึงแม้ปัจจุบันบทบาทของนักศึกษาทางด้านการเมืองน้อยลง แต่ยังมีเป้าหมายเหมือนเดิม คือการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของตัวบุคคลและระบอบทางการเมืองภายในประเทศ เพื่อให้ได้ระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสม

มหาวิทยาลัยนครพนม

1. ประวัติความเป็นมา

มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นมหาวิทยาลัยที่เกิดจากการหลอมรวมสถานศึกษาในจังหวัดนครพนม ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พุทธศักราช 2548 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 75 ก เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2548 จึงมีผลให้มหาวิทยาลัยนครพนม ได้รับการยกฐานะเป็น “มหาวิทยาลัยนครพนม” ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2548

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เดิมเป็นสถาบันราชภัฏ 1 ใน 5 สถาบันราชภัฏที่จัดตั้งขึ้นใหม่ โดยได้ประกาศเป็นสถาบันราชภัฏนครพนม ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 118 ตอนที่ 59 ก วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2544

สถาบันราชภัฏนครพนม เป็นสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการมีภารกิจตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2544 มาตรา 7

“ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนา เทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู”

สถาบันราชภัฏนครพนม ดำเนินภารกิจภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ โลกและสังคม ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งกระแส เหล่านี้มีผลกระทบต่อทุกส่วนของสังคมรวมทั้งของสถาบันราชภัฏนครพนม จากสภาวะการณ์ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ สภาวะเศรษฐกิจถดถอย รัฐบาลต้องบริหารประเทศภายใต้ขีดจำกัดด้าน งบประมาณการอุปกับรัฐบาลมีแนวโน้ม นโยบายในการปฏิรูปการเมือง รูปแบบราชการและ การปฏิรูปการศึกษา โดยมีสาระสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ สถาบันราชภัฏนครพนมจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนา สถาบันทั้งทางด้านคุณภาพและศักยภาพในการจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการพิจารณา องค์กรในภาพรวมให้เป็นระบบมากขึ้น เพื่อจะได้ผลักดันให้สถาบันพัฒนาก้าวหน้าต่อไป

การยกฐานะสถาบันราชภัฏนครพนม เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏด้วย

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับ กฤษฎีกา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก ลงวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2547 จึงมีผลให้สถาบันราชภัฏ นครพนมได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2547 หลังจากนั้นในวันที่ 2 กันยายน พุทธศักราช 2548 ได้มีการหลอมรวมสถาบันการศึกษาที่ อยู่ในจังหวัดนครพนม

การจัดตั้งมหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนมได้รับการยก ฐานะขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้ประกาศใช้ในราชกิจจา นุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก ลงวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2547 นับเนื่องมาจนกระทั่ง วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. 2548 ให้รวมมหาวิทยาลัยราช ภัฏนครพนม เป็นมหาวิทยาลัยนครพนม โดยได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอน ที่ 75 ก ลงวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2548

จากการหลอมรวมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม เป็นมหาวิทยาลัยนครพนม ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนมเดิม ลดฐานะเป็นเพียงคณะหนึ่ง คือ คณะศิลปศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยนครพนม ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. 2548

2. ความเป็นมาของคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีพื้นที่ 350 ไร่ ตั้งอยู่เลขที่ 167 หมู่ 8 บ้านเนินสะอาด ตำบลนาราชควาย อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

2.1 อาคารสถานที่ และอุปกรณ์การศึกษา

- 2.1.1 อาคาร 50 พรรษามหาชริราลงกรณ
- 2.1.2 อาคารศูนย์ภาษาและศูนย์คอมพิวเตอร์
- 2.1.3 อาคารศูนย์วัฒนธรรม
- 2.1.4 อาคารโรงฝึกงาน
- 2.1.5 โรงอาหาร
- 2.1.6 ที่จอดรถ
- 2.1.7 บ้านพักคณาจารย์และเจ้าหน้าที่

2.2 สถานที่จัดกิจกรรม

- 2.2.1 สนามบาสเกตบอล
- 2.2.2 สนามฟุตบอล
- 2.2.3 สนามตะกร้อ
- 2.2.4 สนามเปตอง
- 2.2.5 สนามวอลเลย์บอล

2.3 โครงสร้างหลักสูตร

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จัดการศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรภาษาไทยสำหรับนักศึกษาเวียดนาม และระดับบัณฑิตศึกษา ในปีการศึกษา 2553 มีจำนวนหลักสูตรที่เปิดสอนทั้งหมด 3 หลักสูตร โดยจำแนกตามหลักสูตร ดังนี้

- 2.3.1 ประกาศนียบัตรภาษาไทย 1 หลักสูตร
- 2.3.2 ปริญญาตรี 2 หลักสูตร
- 2.3.3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 4 สาขาวิชา
 - 1) สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย 5 ปี
 - 2) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ 5 ปี
 - 3) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา 5 ปี
 - 4) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 5 ปี

2.3.4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต 2 สาขาวิชา

- 1) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ 4 ปี
- 2) สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ 4 ปี
- 3) สาขาวิชาการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 4 ปี

2.3.5 ปริญญาโท 2 สาขาวิชา

- 1) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- 2) สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมและสื่อสาร

3. ความเป็นมาของคณะกรรมการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

คณะกรรมการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้จัดตั้งขึ้นตาม โครงสร้างของ มหาวิทยาลัยนครพนม ตามประกาศกฎกระทรวง จัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยนครพนม พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พุทธศักราช 2550 โดยจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญา เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ และผลิตกำลังคน ด้านวิทยาการจัดการ บริหารธุรกิจ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

คณะกรรมการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้เริ่มเปิดรับนักศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2551 และทำการจัดการเรียนการสอนเป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2551 เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2551 พุทธศักราช 2551 ใน 3 สาขาวิชา โดยมีคณาจารย์ และบุคลากรที่มาจากการ หลอมรวมจากหลายสถานศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยนครพนม

3.1 ปรัชญา

มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ วิชาชีพ คุณธรรมและ จริยธรรม เป็นองค์กรเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ด้านการจัดการและเทคโนโลยี สารสนเทศ การวิจัยตลอดจนศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มอนุภูมิภาคผู้นำโขง

3.2 วิสัยทัศน์

คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นองค์กรการศึกษาที่ได้รับการ ขอมรับมีชื่อเสียงและเป็นผู้นำทางด้านวิทยาการจัดการและเทคโนโลยี สารสนเทศในกลุ่ม ภูมิภาคผู้นำโขง

3.3 พันธกิจ

3.3.1 ผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ วิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตามความคาดหวังของสังคม

3.3.2 ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการ และการวิจัยกับสถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ

3.3.3 ส่งเสริม พัฒนา ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม และบริการวิชาการทางด้านวิชาการการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ชุมชน ท้องถิ่นและกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

3.3.4 นำวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน การศึกษา และการวิจัยที่มีคุณภาพ

3.4 พื้นที่ และสถานที่ตั้งปัจจุบัน

ปัจจุบัน คณะการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ใช้พื้นที่ร่วมกับคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ณ อาคาร 50 พรรษามหาชริาลงกรณ์ โดยชั้น 5 เป็นห้องเรียน และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ชั้น 6 เป็นสำนักงานคณบดีและห้องพักอาจารย์ ที่ตั้งเลขที่ 167 หมู่ 8 ตำบลนาราชควาย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

3.5 โครงสร้างหลักสูตร

คณะการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ดำเนินภารกิจจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยมีหลักสูตรที่เปิดทำการสอนทั้งหมด จำนวน 3 หลักสูตร 4 สาขาวิชา ดังนี้

3.5.1 หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ปริญญาตรี 4 ปี

3.5.2 หลักสูตรบัญชีบัณฑิต (บช.บ.) สาขาวิชาการบัญชี ปริญญาตรี 4 ปี

3.5.3 หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการทั่วไป ปริญญาตรี 4 ปี

3.5.4 หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ปริญญาตรี 4 ปี

4. ความเป็นมาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนม

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนม เดิมชื่อวิทยาลัยพยาบาลนครพนม ได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2537 เป็น “วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนม” เดิมเป็นสถาบันการศึกษาสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ตั้งอยู่เลขที่ 92 ซอยประชาสุขสันต์ ถนนกลางเมือง ตำบลหนองแสง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม อยู่ห่างจากโรงพยาบาลนครพนมประมาณ 200 เมตร

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนม ได้ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายด้านสาธารณสุขในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พุทธศักราช 2530-2543 โดยมีวัตถุประสงค์ทางด้านสังคม คือการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าและยกระดับมาตรฐานชีวิตของคนในเมืองและชนบทให้ได้รับการบริการสาธารณสุขสู่ตำบล โดยจัดให้มีพยาบาลอย่างน้อย 1 คน ในสถานีอนามัยตำบลทุกแห่ง ดังนั้น เพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรทางด้านพยาบาลให้เพียงพอต่อการดำเนินการด้านสาธารณสุข จึงได้จัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนมขึ้นอีกหนึ่งแห่ง โดยก่อสร้างด้วยเงินงบประมาณผูกพัน ปีงบประมาณ 2533-2535

ปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่หลอมรวมเป็นมหาวิทยาลัยนครพนม ตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 2 กันยายน พุทธศักราช 2548

4.1 ปรัชญา

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนม มุ่งผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ ให้ได้รับความรู้ด้านศาสตร์ และศิลป์ทางการพยาบาลและการสาธารณสุข เสริมสร้างให้เกิดทักษะและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ด้านบริการวิชาการ สร้างสรรค์งานวิจัยและการพยาบาล และสาธารณสุขบริการสาธารณสุขสาธิต มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งแวดล้อม

4.2 วิสัยทัศน์

เป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ที่มุ่งผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพ เน้นการกระจายโอกาสทางการศึกษา การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ภายใต้การบริหารจัดการที่ดี

4.3 พันธกิจ

เป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จึงกำหนดพันธกิจ ดังนี้

- 4.3.1 ผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ได้มาตรฐาน
- 4.3.2 วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้
- 4.3.3 บริการวิชาการแก่สังคม
- 4.3.4 ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4.4 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (พ.บ.)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวมผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนครพนม ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

จิราติ นาคสวัสดิ์ (2540 : 69) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษาเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาเพศหญิง อายุของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ชั้นปีของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและนักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะต่างกันมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จันทิมา ทองเจริญ (2542 : 54) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่านักศึกษาเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาเพศหญิง นักศึกษาที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านิสิตที่มีอายุน้อยกว่า นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในคณะต่างก็มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

มาโนชญ์ จารุชัยมนตรี (2542 : 43) ได้ศึกษาเรื่อง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน โรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการ พบว่า นักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

นักเรียนเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักเรียนเพศหญิง และนักเรียนที่มีอายุมากกว่า จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า ส่วนนักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน

ชลธิชา มีแสง (2544 : 70-72) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นักศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า นักศึกษาเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่านักศึกษาเพศหญิง อายุของนักศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และนักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง ซึ่งพิจารณาจาก กิจกรรมการมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ด้านการรณรงค์ ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ด้านติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และด้านการชุมนุมทางการเมือง โดยนักศึกษามีระดับ การมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง และด้านการติดตามสถานการณ์ ความเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการ รณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และด้าน การชุมนุมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ

อำพร สุถนธรรัตนสุข (2544 : 56) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า นักศึกษาเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาเพศหญิง อายุของนักศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และนักศึกษามีชั้นปีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า นักศึกษามีชั้นปีการศึกษาต่ำกว่า

รารุช เค้นแพทย์ชรางกูร (2545 : 78) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับ ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษา เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาเพศหญิง นักศึกษาที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษามีอายุน้อยกว่า นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษามีชั้นปีการศึกษาต่ำกว่าและนักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปรีวัชร สิงห์แก้ว (2546 : 44) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นักศึกษา : ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต อยู่ในระดับน้อย

ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน
นักศึกษานิติศาสตรบัณฑิต และชั้นปีต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

วีรพงษ์ นกน้อย (2546 : 64-65) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะความเป็นพลเมืองดี :

กรณีศึกษานิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศของนิสิตไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม
ทางการเมือง นิสิตที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านิสิตที่มีอายุน้อยกว่า นิสิต
ที่มีชั้นปีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษามีชั้นปีต่ำกว่าและนิสิตที่
ศึกษาอยู่ภาควิชาต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จุฑามาศ ประยูรทอง (2547 : 80) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
นักศึกษา : กรณีศึกษาเปรียบเทียบนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC) มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง

ศุภวัช มีบุญธรรม (2547 : 59-60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารทาง
การเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า นิสิตเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านิสิตเพศหญิง
พบว่า อายุของนิสิตไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า นิสิตที่ศึกษาอยู่
คณะต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

วิฑูรย์ ภูษ (2548 : 47) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากร
ภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายในของบุคลากรในมหาวิทยาลัยรามคำแหง อยู่ในระดับสูง

เอกภพ ลิ้มปวิบูล (2548 : 63-64) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
นิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยศึกษาจากนิสิตระดับ
ปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย จำนวน 298 คน พบว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมือง
อยู่ในระดับต่ำ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพศ ชั้นปีการศึกษา ภาควิชา และการกล่มเถลา
ทางการเมืองของนิสิตที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ส่วนอายุ รายได้ของ
ครอบครัว และอาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน

รัชนิดา ไสยรส (2550 : 81) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

นภคธ สำราญพงษ์ (2552 : 67) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง

นัฐวิภาดา ศรีจันทร์โท (2552 : 73-75) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฏ อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฏ อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก

โดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการทุกระบวนการทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจต่อกิจกรรมการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมการเลือกตั้ง การติดตามสถานการณ์ทางการเมือง การรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน และการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เหมาะสม เพราะว่าการเมืองปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีปัจจัยที่บ่งชี้ว่าเพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างโดยธรรมชาติ อาจเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูวัฒนธรรมและบทบาทในสังคม เพราะฉะนั้นนิสิตที่มีเพศต่างกันน่าจะมีการมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน อายุต่างกัน ย่อมมีประสบการณ์ต่างกันและความสามารถแตกต่างกันในสังคมไทย เพราะฉะนั้นนิสิตที่มีอายุต่างกันน่าจะมีการมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ มีความคิดและมีความเข้าใจชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตัวเองอยู่ได้ดี เพราะฉะนั้นนิสิตที่มีชั้นปีต่างกันน่าจะมีการมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน การศึกษาจากคณะที่ต่างกัน ย่อมมีความรู้ ความเข้าใจ และถูกปลูกฝังมาแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นนิสิตที่มีสาขาวิชาต่างกันน่าจะมีการมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ลิปเซต (Lipset, 1960 ; อ้างถึงใน ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ. 2541 : 15) ได้ศึกษาเรื่อง การเลือกตั้งในกลุ่มประเทศประชาธิปไตยในซีกโลกตะวันตก พบว่า ลักษณะทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากน้อยต่างกัน ได้แก่ รายได้ การศึกษา เพศ อายุ สถานภาพในการสมรส การเข้ากลุ่มสมาคม และกลุ่มอาชีพ

ดาห์ล (Dahl, 1961) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นต่างกันตามลักษณะ ดังนี้ ผู้ที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจ การค้า และนักบริหารมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพด้านการใช้แรงงาน และผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเสื่อมโทรม

มิลเบรธ (Milbrath, 1977 อ้างถึงใน ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ. 2541 : 18-19) ได้สำรวจผลงานของนักวิชาการต่างๆ และผลงานการวิจัยของตนเอง พบว่า ประชาชนจะมีปฏิริยาตอบสนองและมีส่วนร่วมทางการเมืองที่หลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะของปัจเจกบุคคล ลักษณะสถานะแวดล้อมตลอดจนการถูกกระตุ้น โดยสื่อต่างๆ ดังนี้

- 1) ผู้ที่ชอบการมีส่วนร่วมในการพูดคุย อภิปรายทางการเมืองจะมีส่วนร่วมทางการเมือง และถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไปออกเสียงมากกว่า ผู้ที่ไม่สนใจพูดคุยทางการเมือง
- 2) ผู้ที่มีการติดต่อทางการเมือง จะมีส่วนร่วมทางการเมือง และถูกกระตุ้นให้ไปออกเสียงหรือไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองมากกว่า
- 3) ชนชั้นกลางจะมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและถูกกระตุ้นได้ง่ายกว่าชนชั้นกลาง
- 4) เพศชายจะถูกกระตุ้นสนใจทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง
- 5) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ซึ่งมักจะตัดตัวเองออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ ในขณะที่คนที่มีการศึกษาค่ำกว่า จะกระทำกิจกรรมที่มีความสุดโตรงทางการเมืองได้มากกว่า
- 6) ผู้ที่เติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมทางครอบครัวหรือท้องถิ่นที่มีการพูดคุยกันทางการเมือง จะมีความสนใจและถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่า
- 7) การนิยมสนับสนุนบุคคลหรือนโยบาย จะกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้
- 8) การได้รับข่าวสารข้อมูลจากสื่อต่างๆ จะกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น
- 9) ผู้ที่มีวัยกลางคนจะมีความเข้าอกเข้าใจทางการเมือง มีลักษณะเปิดต่อการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเยาว์กว่า
- 10) ผู้มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าจะเป็นประชาชนที่ให้ความสนใจรับรู้และรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบทางการเมืองสูงกว่า และ
- 11) กระบวนการกล่อมเกลอบรมปลูกฝังทางสังคมหรือสังคมการเมืองประภคมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แบลค (Black, 1997 : 132) ได้ศึกษาเยาวชนที่หยุดเรียนกลางภาคเรียน เปรียบเทียบกับผู้สำเร็จการศึกษาในรัฐไอโอวา สหรัฐอเมริกา ใช้กลุ่มตัวอย่าง 100 คน พบว่า

เยาวชนที่ชอบอาสาเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษา
ระดับอุดมศึกษา

เคา (Cao, 1998 : 110-114) ได้ศึกษาผลกระทบทางสังคมที่มีผลต่อการเรียนการสอนในชุมชน พบว่า สภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีส่วนสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองของนักเรียน

สรุปได้ว่า บุคคลมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจขึ้นอยู่กับรายได้ เพราะบุคคลที่มีรายสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่มีรายได้ต่ำ บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ บุคคลที่มีระดับการศึกษาที่สูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำ บุคคลที่มีอาชีพค้าขาย ทำธุรกิจ และผู้บริหารมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่เป็นกรรมกร บุคคลที่สนใจรับฟังข่าวสารทางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่ไม่สนใจข่าวทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเพศ จะเห็นได้ว่า เพศชายมีความสนใจทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง คนที่ได้รับการอบรมกล่อมเกลายปลูกฝังทางการเมืองมีส่วนร่วมมากกว่าคนที่ไม่ได้รับการอบรมทางการเมือง และบุคคลที่สนใจทางการเมืองจะเป็นคนที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้ว ดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในวิชาการด้านกิจกรรมการเลือกตั้ง การติดตามสถานการณ์ทางการเมือง การรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน และการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง อันจะสามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสังคม การเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และประเทศชาติต่อไป

จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถสรุปประเด็นที่นักศึกษาจะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้ ผู้วิจัยได้นำมา กำหนดเป็นตัวแปรตามได้ ดังนี้ 1) ด้านกิจกรรมการเลือกตั้ง 2) ด้านการติดตามสถานการณ์ทางการเมือง 3) ด้านการรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน และ 4) ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง